

HRVATSKI
LJETOPIS
ZA
KAZNENO
PRAVO
|
PRAKSU

VOL. 22 - BROJ 2/2015.

Hrvat. ljetop. kazn. pravo i praksu - god. 22 - br. 2, str. 353-746, Zagreb, 2015.

HRVATSKO UDRUŽENJE ZA KAZNENE ZNANOSTI I PRAKSU
CONSOCIATIO CROATICA STUDIORUM PRAXISQUE CRIMINALIUM
CROATIAN ASSOCIATION OF CRIMINAL SCIENCES AND PRACTICE

HRVATSKI LJETOPIS ZA KAZNENO PRAVO I PRAKSU
CROATIAN ANNUAL OF CRIMINAL LAW AND PRACTICE

Vol. 22 - br. 2 (2015) Zagreb, str. 353-746 (u 1994. izašao je jedan broj časopisa)

Polugodišnjak / Semiannually

Nakladnik / Publisher

Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu Croatian Association of Criminal Sciences and Practice

Uredništvo / Editorial board

Ivo Josipović (Pravni fakultet u Zagrebu), Davor Krapac (Ustavni sud Republike Hrvatske), Anita Kurtović (Pravni fakultet u Splitu), Vladimir Ljubanović (Pravni fakultet u Osijeku), Maja Munivrana Vajda (Pravni fakultet u Zagrebu), Petar Novoselec (Pravni fakultet u Zagrebu), Marissabell Škorić (Pravni fakultet u Rijeci)

Međunarodno uredništvo / International editorial board

Mirjan R. Damaška (Pravni fakultet Sveučilišta Yale, New Haven, SAD), Katalin Ligeti (Fakultet za pravo, ekonomiju i financije Sveučilišta u Luksemburgu), Joseph Marko (Institut za javno pravo Sveučilišta u Grazu, Austrija), A. M. van Kalnouthout (Katoličko sveučilište Brabant u Tilburgu, Nizozemska), Katja Šugman (Pravni fakultet Sveučilišta u Ljubljani, Slovenija), John A. E. Vervaele (Pravni fakultet Sveučilišta u Utrechtu, Nizozemska)

Glavna i odgovorna urednica / Editor in Chief

Zlata Đurđević

Izvršna urednica / Executive Editor

Elizabeta Ivičević Karas

Lektor / Proofreading

Petar Vuković

Lektor za engleski jezik / Proofreading for English language

Mark Davies

Likovno rješenje / Cover Design

Mihajlo Arsovski

Adresa uredništva / Address of the Editorial Board

Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Pravni fakultet u Zagrebu,
Trg m. Tita 14, 10000 Zagreb, Hrvatska, tel. (01) 4564-317, faks (01) 4564-381

Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu indeksiran je
u međunarodnim bibliografskim bazama podataka:

ProQuest Criminal Justice gdje je dostupan i u cjelovitom tekstu (od prosinca 2009);
Criminal Justice Abstracts – EBSCO (od 2006.) i Criminal Justice Abstracts with Full Text
– EBSCO (od 2006.) gdje je dostupan i u cjelovitom tekstu od 2013.;
SocINDEX i SocINDEX with Full Text – EBSCO (od 2006.).

Kompjutorski slog i tisak / Layout & Print

Sveučilišna tiskara d.o.o., Trg m. Tita 14, Zagreb

HRVATSKI LJETOPIS ZA KAZNENO PRAVO I PRAKSU
CROATIAN ANNUAL OF CRIMINAL LAW AND PRACTICE

SADRŽAJ

Uvodna riječ

**MATERIJAL ZA
XXVIII. SAVJETOVANJE UDRUŽENJA:
HRVATSKO KAZNENO PRAVO U
PROCIJEPU IZMEĐU USTALJIVANJA
PRAKSE I IZMJENE PROPISA**

- E. IVIČEVIĆ KARAS: Pomicanje granica prava na branitelja pod utjecajem europskog kaznenog prava 355
Z. BURIĆ: Novi položaj žrtve u kaznenom postupku – u povodu obveze transponiranja odredaba direktive 2012/29/EU u hrvatski kaznenopravni sustav 383
I. MARTINOVIĆ, M. BONAČIĆ: Jamstvo kao zamjena za istražni zatvor: otvorena pitanja 411
P. NOVOSELEC: Nezastarijevanje kaznenih djela vezanih uz ratno profiterstvo i proces pretvorbe i privatizacije. Osvrt na odluku Ustavnog suda u „slučaju Hypo“ 437
A. NOVOKMET, M. JUKIĆ: Sudska kontrola prethodnog postupka – istraživanje prakse županijskih sudova u Osijeku, Splitu, Rijeci, Varaždinu i Zagrebu 453
M. ŠKORIĆ, D. RITTOSSA: Nova kaznena djela nasilja u Kaznenom zakonu 483
S. ROKSANDIĆ VIDLIČKA, M. ŠAMOTA GALJER: Političko-gospodarski kriminalitet i prošireno oduzimanje imovinske koristi: Quo vadis, Hrvatska? 523
S. GOSPOČIĆ, M. KLAPŠIĆ: Prekršajni postupak pred tijelima državne uprave 559
M. MARGETIĆ, K. BOROVEC: Zakon o sprječavanju nereda na sportskim natjecanjima – preventivne i represivne mjere sudova i policije 589
B. PUHARIĆ, I. RADIĆ: Primjena načela svrhovitosti u postupanju prema maloljetnicima 635
I. KOVČO VUKADIN, J. ŠPERO: Hrvatski probacijski sustav: postignuća i perspektive 671

CONTENTS

Foreword

**28TH CONFERENCE
OF THE ASSOCIATION:
CROATIAN CRIMINAL
LAW: THE GAP BETWEEN THE
ESTABLISHMENT OF CASE LAW
AND LEGISLATIVE AMENDMENTS**

- E. IVIČEVIĆ KARAS: Moving the limits of the right to a defence counsel under the influence of European criminal law
Z. BURIĆ: The new position of victim in the criminal procedure: Regarding the obligation to transpose the provisions of Directive 2012/29/EU into the Croatian criminal procedural order
I. MARTINOVIĆ, M. BONAČIĆ: Bail as a replacement for investigative detention: open issues
P. NOVOSELEC: The non-applicability of statutory limitations to criminal offences related to war profiteering and the transformation and privatisation process – focusing on the decision of the Constitutional Court in “the Hypo case”
A. NOVOKMET, M. JUKIĆ: Judicial review of preliminary proceedings: Examination of the case law of the courts in Osijek, Split, Rijeka, Varaždin and Zagreb
M. ŠKORIĆ, D. RITTOSSA: New criminal offences of violence in the Criminal Code
S. ROKSANDIĆ VIDLIČKA, M. ŠAMOTA GALJER: Political economic crime and extended confiscation of pecuniary gain: Quo vadis Croatia?
S. GOSPOČIĆ, M. KLAPŠIĆ: Misdemeanour proceedings before state administration authorities
M. MARGETIĆ, K. BOROVEC: Act on the Prevention of Violence at Sporting Events: Preventive and repressive measures by the courts and the police
B. PUHARIĆ, I. RADIĆ: Application of the principle of opportunity related to juveniles
I. KOVČO VUKADIN, J. ŠPERO: The Croatian probation system: Achievements and prospects

Dr. sc. Sunčana Roksandić Vidlička*
Marta Šamota Galjer**

POLITIČKO-GOSPODARSKI KRIMINALITET I PROŠIRENO ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI: QUO VADIS, HRVATSKA?

Legal certainty - and supremacy of the law - imply that the law is implemented in practice. This means also that it is implementable. Therefore, assessing whether the law is implementable in practice before adopting it, as well as checking a posteriori whether it may effectively be applied is very important. This means that ex ante and ex post legislative evaluation has to be considered when addressing the issue of the rule of law.¹

Podmitljivo društvo je ono društvo u kojem ljudi ne znaju obnašati svoju slobodu. To je društvo čije sve poruke postaju nečujne.²

Organizirani kriminal, gospodarski kriminal i korupcija predstavljaju jedan od najznačajnijih izvora ugrožavanja nacionalne sigurnosti u Republici Hrvatskoj. U temeljne odredbe Kaznenog zakona uvršteno je načelo da nitko ne može zadržati imovinsku korist ostvarenu protupravnom radnjom. Prošireno oduzimanje imovinske koristi također je našlo svoje mjesto u odredbama hrvatskog zakonodavstva. Ovaj je institut posebno važan za suzbijanje organiziranog kriminaliteta i korupcije. Zašto njegova primjena nije učinkovita, tema je ovog članka. Nastavno, autorice su, na temelju istraživanja koje su provele o primjeni ovog instituta u praksi, a koje su u ovom članku detaljno izložile, predložile rješenja de lege ferenda koja bi, prema njihovu mišljenju, pridonijela učinkovitijoj borbi protiv organiziranog kriminaliteta, gospodarskog kriminala i korupcije u Republici Hrvatskoj. Autorice smatraju da je u svakom slučaju potrebno otvoriti širu znanstvenu i stručnu raspravu zašto primjena ovog instituta nije ni približno zadovoljavajuća.

* Dr. sc. Sunčana Roksandić Vidlička, viša asistentica na Katedri za kazнено pravo Pravnog fakulteta u Zagrebu

** Marta Šamota Galjer, zamjenica ravnateljice USKOK-a

¹ European Commission for Democracy through Law (Venice Commission): Report on the Rule of Law, usvojeno na 86. sjednici, 25.-26. 3. 2011., CDL-AD(2011)003rev, Para 51.

² N. Machiavelli, citirano prema D. Derenčinović, *Mit(o) o korupciji*, Nocchi, Zagreb, 2001, str. 33.

1. POLITIČKO-GOSPODARSKI KRIMINALITET U HRVATSKOJ: UVODNA RAZMATRANJA

Kako je naglašeno u nedavno objavljenoj doktorskoj disertaciji, kriminal predstavlja jedan od najznačajnijih izvora ugrožavanja nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske – posebice organizirani kriminal, gospodarski kriminal i korupcija.³ No možemo li sa sigurnošću iznijeti navedenu tvrdnju temeljem dostupnih statistika: statistika prijavljenih kaznenih djela, kaznenih djela za koja se vodi istraga, pravomoćno presuđenih kaznenih djela? Možemo li tvrditi i da statistički podatak o uspješnosti Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (dalje u tekstu: USKOK) pokazuje da su naša tijela progona iznimno učinkovita u suzbijanju organiziranog kriminala? Podatak koji govori da je od svih kaznenih postupaka pokrenutih po inicijativi USKOK-a za njih čak 93,9 % donesena osuđujuća presuda,⁴ iako nam govori nešto, ne govori nam da 93,9 postotna uspješnost USKOK-a zaista pridonosi smanjenju takva kriminaliteta u Hrvatskoj. Ipak, valja pozdraviti izvješće Europske komisije iz 2014. godine,⁵ koje ističe kako USKOK-ovo djelovanje može poslužiti kao primjer relativno dobrih rezultata istraga koje USKOK provodi u vezi s optužbama za korupciju na visokim položajima na državnoj i lokanoj razini: „Iz niza nedavnih slučajeva vidljivo je da je pitanje etike u politici i dalje neriješeno, dok ti isti slučajevi istovremeno mogu poslužiti kao primjer relativno dobrih rezultata istraga koje USKOK provodi u vezi s optužbama za korupciju na visokim položajima na državnoj i lokalnoj razini. Provedene su istrage zbog kaznenih djela korupcije protiv nekoliko bivših ministara (npr. bivši ministar obrane, bivši potpredsjednik Vlade i ministar gospodarstva, bivši ministar unutarnjih poslova, bivši ministar poljoprivrede) te jedne političke stranke.“⁶ Svi ti postupci nisu, nažalost, pravomoćno okončani, pogotovo dva medijski najrazvikanija i najzanimljivija široj i stručnoj javnosti, onaj protiv bivšeg premijera Republike Hrvatske Ive Sanadera, HDZ-a i FIMI-Medije.⁷ Pitanje je još kako će se okončati.

³ Savić, D., *Organizirani kriminal (ne)prepoznata prijetnja*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2015, str. 10. Vidjeti također i objavljenu disertaciju Orlović, A., *Gospodarski kriminalitet u Republici Hrvatskoj*, Redak, 2013.

⁴ Državno odvjetništvo Republike Hrvatske: Izvješće Državnog odvjetništva Republike Hrvatske za 2012. godinu, str. 113.

⁵ Europska komisija: Prilog o Hrvatskoj, Izvješće o suzbijanju korupcije u EU-u, COM(2014) 38 final, ANNEX 11, Bruxelles, 3. 2. 2014.

⁶ *Ibid.*, str. 9.

⁷ Vidjeti za preliminarne analize Roksandić Vidlička, S., Maršavelski, A., Criminal responsibility of political parties for economic crimes, u: Van Duyne, P., Maljević, A., Antonopoulos, G., Harvey, J., Von Lampe, K. (ur.), *The relativity of wrongdoing: Corruption, organised crime, fraud and money laundering in perspective*, Oisterwijk, Wolf Legal Publish-

Valja se, nažalost, složiti s tvrdnjom Savića „da se u Republici Hrvatskoj organizirani kriminal ne mjeri, već se samo mjeri kriminal koji spada u nadležnost tijela koja su, ..., zadužena za borbu protiv organiziranog kriminala. Radi toga nije moguće načiniti pouzdane usporedbe statističkih podataka.“⁸ Navedeno je i vidljivo i iz pažljivog iščitavanja statistike Državnog odvjetništva.⁹ Npr. ne razlikuje se u Izvješću DORH-a prošireno i drugo oduzimanje imovinske koristi, tj. koliko je imovine oduzeto na ime kojeg oduzimanja. Vrhovni sud također nema iskazane brojke u svojem izvješću. Predmeti koji su pravomoćno okončani Ustavnom odlukom vraćaju se na ponovljena suđenja (Sanader).¹⁰ Sve to pridonosi relativnoj pouzdanosti statističkih izvješća.

Što je općenito s primjenom instituta proširenog oduzimanja imovinske koristi kao mehanizma koji zapravo predstavlja kaznenu sankciju posebno pogodnu za političko-gospodarski kriminalitet? Tu su statistike porazne, kako ćemo prikazati u nastavku ovog rada, i pokušati iznaći odgovore na pitanje zašto je tome tako i što se može učiniti da porazni pokazatelji prestanu biti takvi. Valja odmah istaknuti kako je zaista potrebno, prema našem mišljenju, provesti i ozbiljna istraživanja o tome kako počinitelji organiziranog političko-gospodarskog kriminaliteta u Republici Hrvatskoj troše svoj novac i gdje ga, kako, i preko koga ulažu u regularne novčane tokove. Razlikuje li se *modus operandi* počinitelja takvih djela u Republici Hrvatskoj od počinitelja u drugim državama? Upravo podjela organiziranog kriminaliteta prema području djelovanja pridonosi njegovoj boljoj kontroli. Tako i EUROPOL dijeli organizirani kriminalitet i prema podrijetlu u kombinaciji s područjem djelovanja. Kako ističe Savić, „ovakva tipologija, naizgled preuopćena, zapravo je vrlo praktična i operativna. Ona ne stavlja u prvi plan kriterije koji su nebitni za uspješno suzbijanje organiziranog kriminala, već obrnuto; s jedne strane identificira grupe koje predstavljaju konkretnu opasnost jer su aktivne na području EU-a bez obzira na vrstu aktivnosti kojima se bave te, s druge strane, ističe njihovo podrijetlo, što u multinacionalnoj i multietničkoj zajednici zahtijeva određene prilagodbe državnog aparata (poput formiranja posebnih odjela, obuke specijaliziranih službenika u poznavanju stranih jezika i kulture i slično).“¹¹

ers, 2015, str. 329-346; Roksandić Vidlička, S., Possible Future Challenge for the ECtHR?: Importance of the Act on Exemption and the Sanader Case for Transitional Justice Jurisprudence and the Development of Transitional Justice Policies, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 64 (2014), 5/6 str. 1091-1119.

⁸ Savić, D., str. 11.

⁹ Državno odvjetništvo Republike Hrvatske: Izvješće Državnog odvjetništva Republike Hrvatske za 2014. godinu, A-4614/14, travanj 2015. godina, npr. str. 33-34.

¹⁰ Ustavna odluka od 24. 7. 2015 godine (Ustavna tužba: U-III-4149/2014) kojom se ukidaju presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: I KŽ-US 94/13-10 od 3. travnja 2014. - presuda Županijskog suda u Zagrebu broj: 7 K-US-26/11 od 19. studenoga 2012.

¹¹ Savić, D., str. 29-30.

U svakom slučaju, valja se složiti s mišljenjem da se „... [m]ože ... reći da je pravni okvir borbe protiv organiziranog kriminala relativno adekvatan, ali nije [u potpunosti, op. aut.] adekvatna njegova primjena, te da mjerodavna tijela nisu [u potpunosti, op. aut.] adekvatno ustrojena niti su razvila adekvatni metodološki okvir uz pomoću kojeg bi u borbi protiv organiziranog kriminala mogla biti maksimalno učinkovita.“¹² Uostalom, navedena tvrdnja potkrijepljena je i u zadnjem izvješću Državnog odvjetništva:¹³ „doznačena materijalna sredstva (ukupno 311.716.759,00 kn za DOHR i USKOK, op. aut.), nisu dostatna za sve potrebe jer su često namijenjena samo za podmirivanje osnovnih svakodnevnih obveza prema davateljima komunalnih, telekomunikacijskih i drugih usluga te nabavu osnovnih materijalnih sredstava.“ Kako se radi o suzbijanju organiziranog kriminala, koji posjeduje ogromne materijalne resurse, tijela koje rade na njegovu gonjenju također moraju biti u financijskoj mogućnosti takva djela goniti.

U nastavku ovog rada, a na temelju fenomenologije organiziranog političko-gospodarskog kriminala u Republici Hrvatskoj, iznijet ćemo, pored prijedloga vezanih uz učinkovitu primjenu instituta proširenog oduzimanja imovinske koristi, i prijedloge za izmjenu nadležnosti USKOK-a te za raspodjelu sredstava pribavljenih na temelju instituta oduzimanja imovinske koristi tako da posluže učinkovitijem gonjenju tih djela. Načelno, kada se uzmu u obzir raspoloživi resursi, odmah se može postaviti pitanje bi li, umjesto proširivanja, zapravo sužavanje nadležnosti USKOK-a više pridonijelo njegovoj učinkovitosti u borbi protiv korupcije i organiziranog kriminaliteta na način da se USKOK zapravo koncentrira na koruptivna djela kojima je počinjena znatna imovinska šteta, odnosno pribavljena znatna imovinska korist. Na taj način ne želimo trivijalizirati koruptivna kaznena djela u kojima npr. policijski službenik primi 300 kn mita radi opraštanja prekršajne kazne zbog nevezanog pojasa jer je povreda zapravo jako važna za funkcioniranje sustava u skladu s vladavinom prava, ali imajući u vidu ograničene kadrovske i materijalne resurse USKOK-a, pitanje je je li oportuno da se USKOK bavi takvim kaznenim djelima ako npr. nisu dio organizirane mreže postupanja. Paralelu ovdje možemo povući s, čini se, uspješnim rasterećenjem prekršajnih sudova, ponajprije u funkciji rasterećenja Visokog prekršajnog suda Republike Hrvatske od broja žalbenih predmeta. Naime zadnjim izmjenama Prekršajnog zakona proširena je primjena obveznog prekršajnog naloga¹⁴ te žalbe u određenim slučajevima nisu više devolutivni pravni lijek.¹⁵

¹² *Ibid.*, str. 11.

¹³ Državno odvjetništvo Republike Hrvatske: Izvješće Državnog odvjetništva Republike Hrvatske za 2014. godinu, A-4614/14, travanj 2015., str. 9.

¹⁴ Vidjeti čl. 244. Prekršajnog zakona, NN 107/07, 39/13, 157/13 i 110/15 (na snazi od 21. 10. 2015. godine).

¹⁵ Vidjeti čl. 94. Prekršajnog naloga.

Nadalje, u Izvješću Europske komisije iz 2014. godine navedeno je kako je „Hrvatska posljednjih godina uložila znatne napore u poboljšanje okvira za suzbijanje korupcije,¹⁶ premda u samoj provedbi još nema trajnih rezultata. U području provedbe zakona Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK) provodi niz značajnih istraga u vezi s korupcijom na visokim položajima. Čini se da se težište više stavlja na suzbijanje korupcije nego na sprečavanje i da ukupne primijenjene sankcije, uz iznimku nekih istaknutih slučajeva na visokoj razini, nemaju dovoljan odvraćajući učinak. Protekcija i politiziranje javne uprave te razina standarda integriteta u politici i dalje su razlog za zabrinutost. Potrebno je poduzeti daljnje korake na jačanju zaštitnih mehanizama protiv korupcije u poduzećima u državnom vlasništvu. Druga ključna pitanja uključuju mehanizme provjere u vezi sa sukobom interesa i izvješćima o imovinskom stanju javnih dužnosnika, kontrolu rizika u javnoj nabavi, zaštitu zviždača i potrebu da se učinkovito riješi problem korupcije u zdravstvenom sektoru.“¹⁷ Dodat ćemo tome i da postoji potreba za učinkovitom suradnjom raznih državnih službi i uprava u radu na složenijim predmetima i za učinkovitom primjenom instituta (proširenog) oduzimanja imovinske koristi.

Učinkovita suradnja potrebna je upravo kod gonjenja najsloženijih djela,¹⁸ u koja zasigurno ulaze političko-gospodarska kaznena djela. Ovdje bismo odmah istaknule važnost uloge Ureda za sprečavanje pranja novca i financiranja terorizma u prevenciji tih kaznenih djela.¹⁹ U izvješću Ureda za 2014. godinu također je istaknuto kako je „Ured samo jedna karika u lancu u sustavu suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma, koja tek u interaktivnoj suradnji s drugim nadležnim tijelima (DORH, USKOK, MUP, SOA, HNB, HANFA i

¹⁶ Kakvo je bilo stanje prije ustrojavanja samog USKOK-a, vidjeti članak: B. J. Quirke, Croatia: Fighting EU Fraud: a case of work in progress, u: P. C. van Duyne, G. A. Antonopoulos, J. Harvey et al. (ur.), *Cross-border crime inroads on integrity in Europe*, Wolf Legal Publishers, 2010, str. 123-143. Također vidjeti i: D. Dernčinović, *Mit(o) korupciji*, Nocchi, Zagreb, 2001.

¹⁷ Europska komisija: Prilog o Hrvatskoj, Izvješće o suzbijanju korupcije u EU-u, COM(2014) 38 final, ANNEX 11, Bruxelles, 3. 2. 2014., str. 13.

¹⁸ *Ibid.*, str. 14. Ujedno iskustvo USKOK-a pokazuje da je iznimno korisno da se u složenim slučajevima timu državnih odvjetnika pridruže policijski službenici i službenici iz drugih državnih tijela, ponajprije Porezne uprave... Za uspješnost rada u najsloženijim predmetima iz ove glave Kaznenog zakona (kd protiv službe dužnosti, op. aut.), potreban je stručan, predan te temeljiti rad i angažman ostalih sudionika, posebice policijskih djelatnika, djelatnika porezne uprave, a po potrebi i drugih tijela, koje je nužno uključiti u rad na predmetu od početnih radnja istraživanja kaznenog djela, uz zahtjev da detaljno obrade i prikupe dokaze pod neposrednim nadzorom državnog odvjetnika ili po njegovim nalogima. U složenim predmetima jedino multidisciplinarni rad omogućuje u konačnici uspješno okončanje prikupljanja dokaza, nastavno vođenje istrage od strane državnog odvjetništva, kvalitetno optuženje. A u konačnici povećava i uspjeh krajnjeg cilja, tj. donošenje osuđujuće presude (str. 73).

¹⁹ Vidjeti posebice čl. 57., 58., 59., 65. i 67. Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (NN 87/08, 25/12).

nadzornim službama Ministarstva financija), obveznicima (banke i dr.) i stranim financijsko-obavještajnim jedinicama može u potpunosti dati svoj puni doprinos u cilju sprječavanja korištenja financijskog sustava RH za pranje novca i financiranje terorizma.²⁰ Vidjeti ćemo koliko će u budućnosti biti uspješan i relativno novoosnovani Samostalni sektor za otkivanje poreznih prijevара, tzv. porezni PNUSKOK, osnovan također pri Ministarstvu financija.²¹

U Izvješću Državnog odvjetništva za 2014. godinu upravo je jasno istaknuto i kako su najsloženija kaznena djela i dokaznim materijalom najobimnija kaznena djela iz glave kaznenih djela protiv službene dužnosti upravo kaznena djela zloporabe položaja i ovlasti (čl. 291 KZ-a).²² USKOK je u 2014. godini imao znatan broj postupaka koji se odnose na korupciju na regionalnoj i lokalnoj razini te se može očekivati da će se i u narednom razdoblju nastaviti s procesuiranjem počinitelja takvih koruptivnih kaznenih djela jer su „brojna istraživanja mogućih koruptivnih djelovanja na tim razinama i nadalje u tijeku.“²³

Jasno je da velik broj djela iz glave kaznenih djela protiv gospodarstva i protiv službene dužnosti kao bitno obilježje djela predviđa oduzimanje imo-

²⁰ Republika Hrvatska, Ministarstvo financija, Ured za sprječavanje pranja novca, Financijsko-obavještajna jedinica, Godišnje Izvješće o radu Ureda za 2014. godinu, Zagreb, srpanj 2015., str. 7: „... Ured u suradnji s obveznicima (banke i dr.), prije svega, predstavlja dio sustava prevencije, kojem je primarna zadaća spriječiti korištenje financijskog sustava za pranje novca i financiranje terorizma. Dakle Ured nije istražno tijelo nadležno za provođenje financijskih izvada i istraga ni nadzorno inspekcijsko tijelo koje obavlja izravan nadzor kod obveznika provedbe Zakona jer, sukladno Zakonu i međunarodnim standardima za provođenje tih radnji, nadležna su druga tijela, odnosno tijela progona i tijela nadzora iz sustava sprječavanja pn/ft.“ (str. 9. Izvješća).

²¹ Samostalni sektor za otkivanje poreznih prijevара ustrojstvena je jedinica u sastavu Ministarstva financija ustrojena kao središnja nacionalna jedinica za prikupljanje, kontrolu, analitičku obradu i razmjenu podataka. Samostalni sektor za otkivanje poreznih prijevара obavlja poslove prikupljanja, kontrole, analitičke obrade i razmjene podataka u cilju otkrivanja rizičnih poreznih obveznika koji sudjeluju u organiziranim poreznim prijevarama koje imaju za posljedicu velike porezne utaje, osobito u međunarodnim prijevarama iz područja PDV-a (kružne i lančane transakcije, fiktivne isporuke i sl.), otkrivanja fizičkih osoba koje posjeduju imovinu znatne vrijednosti, a koju su stekle na nezakonit način, bez pokrića u zakonito ostvarenim primicima te otkrivanja imovine poreznih dužnika koja nije obuhvaćena mjerama ovrhe ili koja je u cilju onemogućavanja naplate poreznog duga prenesena na druge osobe; suradnje s tijelima kaznenog progona u otkrivanju kaznenih djela povezanih s gospodarskim kriminalitetom i utajama poreza i drugih javnih davanja; dostave nadležnim tijelima prikupljenih i obrađenih podataka radi pokretanja poreznih, prekršajnih i kaznenih postupaka; po potrebi koordinacije rada nadzornih tijela u daljnjem postupanju i operativnog uključivanja u postupke; razmjene podataka i dokumentacije sa stranim jedinicama za suzbijanje poreznih utaja; praćenja propisa, pravne stečevine i sudske prakse Europske unije iz područja za koje je ustrojen te obavlja i druge zadaće bitne za razvoj preventivnog sustava i sprječavanje poreznih utaja.

²² *Ibid*, str. 72. Kada je počinitelj službena osoba, predmet je u nadležnosti USKOK-a.

²³ *Ibid*, str. 90.

vinske koristi.²⁴ Jasno je i u Izvješću Državnog odvjetništva više puta ponovljeno da, polazeći od temeljnog načela Kaznenog zakona da nitko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu kaznenim djelom, kod svih kaznenih djela počinjenih s ciljem pribavljanja imovinske koristi istu je nužno oduzeti kada su za to ispunjene zakonske pretpostavke. Događa li se to uistinu, ovim smo radom istražili upravo kroz analizu primjene instituta proširenog oduzimanja imovinske koristi u hrvatskom kazneno-pravnom sustavu. Naime pravna sigurnost i vladavina prava mjerljivi su i prema tome kako se zakoni zaista primjenjuju. Kako ističe Venecijanska komisija: „*Legal certainty - and supremacy of the law - imply that the law is implemented in practice. This means also that it is implementable. Therefore, assessing whether the law is implementable in practice before adopting it, as well as checking a posteriori whether it may effectively be applied is very important. This means that ex ante and ex post legislative evaluation has to be considered when addressing the issue of the rule of law.*“²⁵

2. OBJAŠNJENJE POJMA POLITIČKO-GOSPODARSKI KRIMINALITET

Političko-gospodarski kriminalitet, odnosno političko-gospodarska kaznena djela i profit novih hrvatskih elita, očito su u fokusu USKOK-a, odnosno svekolike javnosti. Kao i iznosi koji su ti *nouveaux riches* navodno zaradili čineći kaznena djela. Ako mislimo da je tu Hrvatska iznimka, nije.²⁶ Dapače, prema brojnim pokazateljima Republika Hrvatska dobro se uklapa u profil tranzicijske države sa svim boljkama karakterističnima za tranziciju,²⁷ iako je već više od dvije godine punopravna članica EU-a.

²⁴ Vidjeti: Državno odvjetništvo Republike Hrvatske: Izvješće Državnog odvjetništva Republike Hrvatske za 2014. godinu, str. 33-34. Podaci pokazuju kako su u 95 slučajeva državna odvjetništva radi oduzimanja zamrznula 175.385.727,00 kn, od čega je u nadležnosti USKOK-a zamrznuta imovina u vrijednosti od 112.311.000,00 kn. Sudovi su u odnosu na 1205 osoba donijeli presude, kojima je dosuđeno oduzimanje imovinske koristi u ukupnom iznosu od 202.403.226,66 kn.

²⁵ European Commission for Democracy through law (Venice Commission): report on the Rule of Law, uvojeno na 86. sjednici, 25.-26. 3. 2011., CDL-AD(2011)003rev, Para 51.

²⁶ Vidjeti: P. Gounev i V. Ruggiero (ur.), *Corruption and Organized Crime in Europe, Illegal partnerships*, Routledge, Taylor and Francis Group, 2012; E. Athanassopoulou (ur.), *Fighting Organized Crime in Souteast Europe*, Routledge, Taylor and Francis Group, 2005; T. Kostadinova, *Political Corruption in Eastern Europe, Politics after Communism*, Lynne Rienner Publishers, Boulder London, 2012; Šelih A., Završnik A. (ur.), *Crime and Transition in Central and East Europe*, 2012, posebno članak M. Cejp, M. Scheinost, *Organized and economic crime: A common problem*, str. 157-178.

²⁷ Vidjeti više u: Novoselec, P., Roksandić Vidlička, S., Maršavelski, A., *Retroactive prosecution of transitional economic crimes in Croatia – testing the legal principles and hu-*

Kada koristimo pojam političko-gospodarski kriminalitet, mislimo ponajprije na ona kaznena djela koja su u nadležnosti USKOK-a, iako je jasno da svaki političar nije ujedno i službena osoba prema definiciji službene osobe koja se koristi u Kaznenom zakonu niti je svako djelo koje ulazi u političko-gospodarski kriminalitet djelo organiziranog kriminala. Kao što je iz samog naziva USKOK-a jasno, USKOK se bavi suzbijanjem korupcije i organiziranog kriminaliteta. U svim ostalim slučajevima nadležna su druga državna odvjetništva. Nadležnost Ureda propisana je Zakonom o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta.²⁸ Navedeni Zakon u članku 21. propisuje u odnosu na koja kaznena djela USKOK obavlja poslove državnog odvjetništva navodeći *explicite* koja su to kaznena djela i tko su njihovi počinitelji (službene osobe, zločinačke organizacije/udruženja). Dakle, kad koristimo pojam političko-gospodarska kaznena djela, zapravo koristimo širi pojam od nadležnosti USKOK-a i time zapravo otvaramo prostor za daljnju raspravu, koja prelazi okvire ovog rada: je li sama nadležnost USKOK-a takva da vodi do učinkovitog gonjenja ovih kaznenih djela. Jednako tako, pitanje je je li službena osoba kako je definirana kaznenim zakonom upravo ona koja je u potpunosti odgovarajuća kada govorimo o suzbijanju političko-gospodarskog kriminaliteta, kao što se to definitivno može reći i za definiciju odgovorne osobe u pravnoj osobi.²⁹ Ne mislimo nužno da definicija službene osobe treba biti proširena, jer širenje pojma službene osobe nije nešto što utječe samo na odredbe Kaznenog zakona, ali opet, ništa ne sprječava Kazneni zakon da definiciju službene osobe i/ili odgovorne osobe postavi tako da ista definicija dovede do učinkovitijeg gonjenja onih osoba koje su ključne za sprječavanje širenja (organiziranog) političko-gospodarskog kriminaliteta. Kako smo već istaknule, valja razmotriti i potrebu sužavanja nadležnosti USKOK-a na ona djela koja su dovela do znatne imovinska štete, odnosno do pribavljanja znatne imovinske koristi, osim ako se ne radi o kaznenim djelima koja su počinili rukovodeći državni službenici.

U svakom slučaju, nema jedinstvene suglasnosti na europskom ili svjetskom nivou što su to zapravo gospodarska kaznena djela i koji je pojam odgovarajući kada govorimo o tim djelima. Brojne su podjele tih djela kako u kaznenom pravu tako i u kriminologiji.³⁰ Možemo govoriti o formalnim kriterijima podjele,

man rights, u: van Erp, J., Huisman, W., Vande Walle, G. (ur.), *The Routledge Handbook of White-Collar and Corporate Crime in Europe*, Abingdon, New York, Routledge, 2015, str. 198-217; Roksandić Vidlička, Sunčana, Severe Economic Crimes Committed in Transitional Periods – Crimes under International Criminal Law?, u: Getoš Kalac, Ana-Maria, Albrecht, Hans-Jörg, Kilchling, Michael (ur.), *Mapping the Criminological Landscape of the Balkans*, Berlin, Max-Planck-Institut, Duncker and Humbolt, 2014, str. 467-498.

²⁸ NN 76/09, 116/10, 145/10, 57/11, 136/12, 148/13.

²⁹ Vidjeti čl. 17 Kaznenog zakona, NN broj 125/11, 144/12, 56/15, 61/15.

³⁰ Vidjeti za analizu raznih pojmova korištenih u poredbenim pravnim sustavima u: Roksandić Vidlička S., *Criminal responsibility for severe economic crimes committed in the*

za čiju smo se inačicu u ovom radu mi odlučile, slijedeći zapravo njemački uzor, koji je puno širi kada se govori o političko-gospodarskim kaznenim djelima. Tu ponajprije mislimo na *Nauckea* i njegov koncept političko-gospodarskih kaznenih djela.³¹ Političko-gospodarska kaznena djela podijelio je, što je svojstveno njemačkoj pravnoj tradiciji, s obzirom na pravna dobra koja se štite (*Rechtsgut*). Istu je podjelu koristio i *Kaiser* prilikom analize gospodarskih kaznenih djela.³² Prema tome, *Naucke* dijeli političko-gospodarska kaznena djela³³ na ona koja dovode do direktne i vidljive destrukcije slobode kroz pljačku (*plunder*³⁴) i porobljavanje uz korištenje ekonomske moći, što je bilo izravno vidljivo u *Nürnbergskim gospodarsko kaznenim suđenjima*, zatim na uništenje ekonomskih sustava na temelju političkih odluka, uz jasno naglašavanje kako je potrebno razlikovati čisto *Untreue* kazno djelo³⁵ od političke zlorabe moći itd. Ipak, tu je nužno spomenuti i nezaobilaznog *Fridreichsa*. Kada *Fridreichs*³⁶ objašnjava pojam *political-white collar crime*, on navodi da isti obuhvaća ilegalne aktivnosti počinjene od strane službenih osoba i političara za izravnu osobnu korist.³⁷ Jasno je da svaka ilegalna aktivnost nije ujedno i kazneno djelo,³⁸ ali definicija jasno daje na znanje tko su glavni počinitelji ovih djela,

transitional period, međunarodni dvojni doktorat Zagreb/Freiburg, 2015, str. 52-82. Također vidjeti i: Derenčinović D., *ibid*, str. 33-42, kada govorimo o definiranju pojma korupcije. Što se tiče pravnog definiranja pojma primanja mita, vidjeti: Dragičević Prtenjača, M., *Kaznenopravni aspekti pasivnoga podmićivanja u hrvatskom pravnom sustavu*, doktorska disertacija, Zagreb, Pravni fakultet, 2014.

³¹ Naucke, W., *Der Begriff der politischen Wirtschaftsstraftat, Eine Annäherung*, Belin, LIT Verlag, 2012.

³² Vidjeti: Kaiser, G., Economic Crime –Phenomena and penal Control, u: Eser, A. & Pórmundsson, J. (eds), *Old Ways and New Needs in Criminal Legislation Documentation of a German-Icelandic Colloquium on the Development of Penal Law in General and Economic Crime in Particular*. Freiburg, Eigenverlag Max-Planck-Institut für Ausländisches und Internationales Strafrecht, 1989, str. 129-148.

³³ *Ibid*, str. 62.

³⁴ *Plunder* je uobičajeni pojam koji se koristi u kontekstu činjenja međunarodnih zločina, poglavito ratnih.

³⁵ Čl. 266. StGB-a, koji je služio kao uzor hrvatskom članku 246. KZ-a, zloraba povjerenja u gospodarskom poslovanju. Pitanje je, naravno, je li djelo primjereno tako kako je određeno hrvatskom pravnom sustavu i stanju društva i svijesti o poštivanju profesionalne odgovornosti menadžera i odgovornih osoba, bilo fizičkih osoba bilo pravnih.

³⁶ Friedrichs, D., *Trusted Criminals: White Collar Crime In Contemporary Society*, str. 128.

³⁷ *Political white collar crime refers to illegal activities carried out by officials and politicians for direct personal benefit*. Za odgovornost političkih stranaka za gospodarska kaznena djela vidjeti: Roksandić Vidlička, S., Maršavelski, A., Criminal responsibility of political parties for economic crimes, u: Van Duyne, P., Maljević, A., Antonopoulos, G., Harvey, J., Von Lampe, K. (ur.), *The relativity of wrongdoing: Corruption, organised crime, fraud and money laundering in perspective*, Oisterwijk : Wolf Legal Publishers, 2015, str. 329-346.

³⁸ U tom slučaju potrebno je imati i odgovarajući *compliance*-program u gospodarskim subjektima, koji bi što prije detektirao sumnju u počinjenje takvih djela, odnosno pokušaj

uglavnom u supočiniteljstvu s odgovornim osobama u pravnim osobama ili fizičkim osobama koje obavljaju gospodarsku djelatnost.

U svakom slučaju, s obzirom na to da je politička povijest dvadesetog stoljeća puna „korumpiranih predsjednika, ministara, diktatora koji su se obogatili na štetu svojih naroda“ i da su u većini slučajeva „države žrtve uglavnom nevoljne i nesposobne povratiti ukradenu imovinu“,³⁹ u ovom smo radu detaljno istražile što se događa s institutom proširenog oduzimanja imovinske koristi. Na temelju istraženog predložile smo neke od mogućih rješenja *de lege ferenda*. Valja istaknuti da Republika Hrvatska nije jedina koja se muči s primjenom tog instituta kad je u pitanju njegova primjena kao mehanizma prevencije političko-gospodarskog kriminaliteta.⁴⁰

3. PRAVNI OKVIR ODUZIMANJA NEZAKONITO STEČENE IMOVINSKE KORISTI

Kako smo već istaknule, načelo da nitko ne može zadržati imovinsku korist ostvarenu protupravnom radnjom sadržano je u temeljnim odredbama Kaznenog zakona Republike Hrvatske⁴¹ te je postalo jedno od najvažnijih načela ne samo hrvatskog nego i drugih pravnih poredaka te međunarodne zajednice uopće, ponajprije kao važno sredstvo borbe protiv organiziranog kriminala. Međutim nesporno je da i koruptivna kaznena djela pogađaju društvo kao cjelinu te da u nekim slučajevima razmjeri korupcije u potpunosti destabiliziraju

---

počinjenja, ili čak već i pripremne radnje koje ne ulaze u zonu kažnjivosti. Što se tiče *compliance*-programa, vidjeti: U. Sieber, M. Engelhart, *Compliance Programs for the Prevention of Economic Crimes, An Empirical Study of German Companies*, Duckner & Humblot, Berlin, 2015.

³⁹ Vlasic M. V., Copper G., Repatriating Justice, New Trends in Stolen Asset Recovery and Fighting Corruption, *Georgetown Journal of International Affairs*, 12/2011, str. 98-105, str. 98.

⁴⁰ Vidjeti: G. Arcifa, *The New EU Directive on Confiscation: A Good (even if still prudent) starting point for the post-Lisbon EU Strategy on tracking and confiscating illicit money*, Università di Catania, Online Working Paper 2014/64; N. Lord, M. Levi, Determining the adequate enforcement of corporate and white-collar crimes in Europe, u: *Routledge European Handbook on Corporate and White-Collar Crimes, supra*, Abingdon, Oxon, Routledge, 2015, str. 39-56; K. Ligeti, M. Simonato, The European Public Prosecutor's Office: Towards a Truly European Prosecution Service? *New Journal of European Criminal Law* 4/1-2, str. 7-21; S. N. M. Young (ur.), *Civil Forfeiture of Criminal Property: Legal Measures for Targeting the Proceeds of Crime*, Edward Elgar, 2009. Materijali s Annual Forum on Combating Corruption in the EU 2015, Freezing, Confiscation and handing over the proceeds of crime, ERA, Trier, 27.-28. 4. 2015.

⁴¹ Kazneni zakon Republike Hrvatske, NN broj 125/11, 144/12, 56/15, 61/15.

samu državu i njezin pravni poredak,⁴² kao i da u većini slučajeva propisane kaznenopravne sankcije nisu adekvatno sredstvo represije i da još manje preventivno djeluju na buduće počinitelje kaznenih djela. Pogotovo kada je riječ o korupciji unutar političko-gospodarskog kriminaliteta. Tako i *Cockcroft* ističe kako posljedice tih kaznenih djela mogu biti devastirajuće za žrtve sistema, uništavajući živote i eventualne mogućnosti napretka novog naraštaja.⁴³ Rose Ackerman upozorila je kako⁴⁴ „*corruption that involves top-level officials can produce serious distortions in the way governments and societies operate. The state plays too much for large-scale procurements and receives too little from privatizations and the award for concessions. Corrupt officials distort public sector choices to generate large rents for themselves and to produce inefficient and inequitable public policies. Government produces too many of the wrong kind of projects and overspends even on projects that are fundamentally sound. Corruption reduces the revenue raising benefits of privatization and the award of concessions. Firms that retain monopoly power through bribery and favouritism undermine the efficiency benefits of turning over state firms to private owners.*“

Iako ovaj rad nije usmjeren na politiku kažnjavanja počinitelja koruptivnih kaznenih djela i ne bavi se sveukupnom analizom izrečenih sankcija počiniteljima političko-gospodarskih kaznenih djela, bitno je spomenuti da, promatrajući izrečene sankcije u zadnjim godinama, možemo zaključiti da se sudovi rijetko odlučuju na izricanje bezuvjetnih kazni zatvora, posebice prema počiniteljima koji nemaju prijašnjih osuda za ova kaznena djela, te da se češće izriče zakonom propisano minimalno trajanje kazne zatvora,⁴⁵ zbog čega oduzimanje protupravno stečene koristi sve više dobiva na značenju. Osim toga, glavni je motiv počinitelja ovih kaznenih djela da sebi ili drugima pribave imovinsku korist,⁴⁶ zbog čega pravodobno i potpuno oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi može djelovati obeshrabrujuće na počinitelje poli-

---

⁴² Vidjeti više u: J. Moran, *Crime and Corruption in new democracies, The politics of (in) security*, Palgrave MacMillan, 2011.

⁴³ L. Cockcroft, *Global corruption, Money, Power and Ethics in the Modern World*, I. B. Tauris, London, New York, 2014, str. 115.

⁴⁴ S. Rose Ackerman, *Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform*, Cambridge University Press, 1999, str. 38.

⁴⁵ Primjerice u 2014. godini za kaznena djela protiv gospodarstva samo je u 19 % slučajeva izrečena bezuvjetna kazna zatvora, dok je za koruptivna kaznena djela donesena 431 osuđujuća presuda, pri čemu je 238 osoba osuđeno na kaznu zatvora (55,22 %), od kojih je u odnosu na 204 osobe kazna zatvora zamijenjena radom za opće dobro na slobodi. (Izveštaje Državnog odvjetništva Republike Hrvatske za 2014.)

⁴⁶ Da je tome tako, vidljivo je i iz zakonskog opisa kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti u čl. 291. st. 1. KZ-a, kao najčešćeg iz sfere političko-gospodarskog kriminaliteta, čiji počinitelji u pravilu postupaju s namjerom da sebi ili drugoj osobi pribave korist.

tičko-gospodarskih kaznenih djela te ujedno poslužiti kao mehanizam sprječavanja plasiranja „prljavog novca“ u legalno ekonomsko tržište.⁴⁷ Stoga se pokazuje nužnim ne samo oduzeti izravnu i neizravno ostvarenu protupravnu imovinsku korist nego i odgovarajuću vrijednost kada se ta korist u obliku u kojem je ostvarena iz različitih razloga više ne može oduzeti. No za uspješno oduzimanje protupravne imovinske koristi nije dovoljno imati samo zakonom propisanu mogućnost njezine primjene nego je potrebno, kako je već naglašeno, kroz međuinstitucionalnu suradnju urediti i druga područja unutar države kako bi se počiniteljima otežalo skrivanje protupravno stečene imovine i njezino infiltriranje u politički i ekonomski život zemlje.⁴⁸

Prema odredbama KZ-a (čl. 87. st. 22. KZ-a), imovinskom korišću od kaznenog djela smatra se neposredna imovinska korist od kaznenog djela koja se sastoji od svakog uvećanja ili sprečavanja umanjenja imovine do kojeg je došlo počinjenjem kaznenog djela, imovina u koju je promijenjena ili pretvorena neposredna imovinska korist od kaznenog djela kao i svaka druga korist koja je dobivena od neposredne imovinske koristi od kaznenog djela ili imovine u koju je promijenjena ili pretvorena neposredna imovinska korist od kaznenog djela bez obzira nalazi li se na području Republike Hrvatske ili izvan nje. Imovinom se smatra imovina bilo koje vrste, neovisno o tome je li materijalna ili nematerijalna, pokretna ili nepokretna, odnosno pravni dokumenti ili instrumenti kojima se dokazuje pravo na ili interes za takvu imovinu.⁴⁹ Navedenim definicijama hrvatski je zakonodavac ne samo precizirao pojam imovinske koristi i imovine nego je i zakonom propisao da imovinska korist može biti pribavljena kako izravno počinjenjem kaznenog djela tako i neizravno, njezinim daljnjim korištenjem, čime su predmetne definicije usklađene s odgovarajućim međunarodnim konvencijama⁵⁰ te propisima Europske unije.⁵¹ Navedeno međutim ne oslobađa sud obveze da u konkretnim slučajevima

⁴⁷ Za opasnost infiltriranja prljavog novca u financijski sustav Republike Hrvatske vidjeti: Izvješće Ureda za sprječavanje pranja novca, *supra*.

⁴⁸ Jedina iznimka od načela da nitko ne može zadržati imovinsku korist ostvarenu protupravnom radnjom sadržana je u čl. 77. st. 6. KZ-a, prema kojem sud može odlučiti da se neće oduzeti neznatna imovinska korist. Vidjeti Novoselec, P., Bojanić, I., *Opći dio Kaznenog prava*, Pravni fakultet u Zagrebu, 2013.

⁴⁹ Čl. 87. st. 23. KZ-a.

⁵⁰ Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog kaznenim djelom od 8. studenog 1990., potvrđena Zakonom od 19. rujna 1997. (NN MU br. 14/1997); Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta od 15. studenog 2000., potvrđena Zakonom od 7. studenog 2002. (NN MU br. 14/1997); Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije od 31. listopada 2003., potvrđena Zakonom od 4. veljače 2005. (NN MU br. 2/2005).

⁵¹ Council Framework Decision of 26 June 2001 on money laundering, the identification, tracing, freezing, seizing and confiscation of instrumentalities and the proceeds of crime, OJ, 5. 7. 2001., L 182/1-2; Council Framework Decision 2003/577/JHA of 22 July 2003 on

vima utvrdi visinu imovinske koristi, bilo izravne, bilo neizravne, te da tako utvrđenu korist i oduzme. Ovdje je već nužno napomenuti da je, sukladno čl. 54. UN-ove Konvencije protiv Korupcije, svaka država članica Konvencije dužna razmotriti poduzimanje mjera koje su nužne da se omogući konfiskacija te imovine i bez pravomoćne presude u slučajevima kada se protiv počinitelja ne može voditi kazneni postupak zbog smrti, bijega, odsutnosti ili u drugim odgovarajućim slučajevima. Iako Hrvatska regulira i takve slučajeve, pitanje je općenito bi li oduzimanje imovinske koristi trebalo i dalje zadržati u okvirima kaznenog prava ili predložiti građanskopravni model oduzimanja, po uzoru na Italiju ili Sloveniju.

Kad se uspoređuje pojam imovinske koristi i imovine kako je definiran Zakonom o postupku oduzimanja imovinske koristi,⁵² treba istaknuti da je provedenim izmjenama Kaznenog zakona trenutačna definicija navedenih pojmova u čl. 87. st. 22. i st. 23. KZ-a šira, te time i pogodnija za primjenu u praksi, posebice kad se ima u vidu kako se u današnje doba globalizacije, digitalizacije i *bitcoina* promijenio ne samo način na koji funkcioniraju gotovo svi počinitelji kaznenih djela u smislu kreiranja novih načina počinjenja tih djela nego i načini i oblici u kojima se ta protupravno ostvarena korist realizira, te posljedično dalje povećava i skriva od tijela progona, a sve kako bi poslužila za daljnje financiranje kriminalnih aktivnosti počinitelja te omogućila život na visokoj nozi ne samo počiniteljima već i članovima njihove obitelji. Prema tome, nužno je učinkovito urediti oduzimanje „klasične“ imovinske koristi prije nego što se susretnemo i s problemom oduzimanja virtualnih valuta, što nas zasigurno u budućnosti čeka. Ne smije se zaboraviti činjenica da učinkovite istrage i postupke oduzimanja imovinske koristi često ometa i potreba za međunarodnom suradnjom vezano za lociranje i konačno oduzimanje imovine potekle od kaznenog djela. Nadalje, „*the facts, actors, political economy, and the legal system in which these efforts are undertaken are often very diffe-*

the execution in the European Union of orders freezing property or evidence, OJ, 2.8.2003, L-196/45-55; Council Framework Decision 2005/212/JHA of 24 February 2005 on Confiscation of Crime-Related Proceeds, Instrumentalities and Property, OJ, 15. 3. 2005., L 68/49-51; Council Framework Decision 2008/841/JHA of 24 October 2008 on the fight against organised crime, OJ, L 300/36-41; Directive 2014/42/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the freezing and confiscation of instrumentalities and proceeds of crime in the European Union, OJ, 29. 4. 2014., L 127/39-50.

⁵² Čl. 3. st. 1. toč. 1. Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem (NN broj 145/10) glasi: „imovinska korist ostvarena kaznenim djelom, u skladu s ovim i drugim zakonom, je svako povećanje ili sprečavanje smanjenja imovine koja potječe od kaznenog djela“, dok toč. 2. glasi: „imovina predstavlja stvari i prava koja je stekao počinitelj kaznenog djela i prekršaja ili povezana osoba, a obuhvaća stvari i prava koja mogu biti predmet ovrhe te posebno nekretnine i pokretnine, tražbine, poslovne udjele, dionice, novac, plemenite metale i drago kamenja u vlasništvu, posjedu ili pod kontrolom počinitelja kaznenog djela ili povezane osobe.“

*rent. Nevertheless, even with UNCAC in place, there are consistent challenges to corruption investigations and asset recovery operations. Common obstacles include bank secrecy laws that may prevent access to records, and limited political inclinations to initiate ad cooperate in asset recovery cases.*⁵³ Zato je nužno i da zakonodavstvo u ovom području bude što je moguće više usklađeno.

Sam Zakon o oduzimanju imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem donesen je kako bi uredio postupovnu materiju oduzimanja imovinske koristi, pri čemu dosad nisu poduzeti odgovarajući koraci kako bi se njegove odredbe uskladile s drugim zakonima koji sadrže materijalne i postupovne odredbe oduzimanja nezakonito stečene imovinske koristi.⁵⁴ Uvjeti i način oduzimanja imovinske koristi propisani su čl. 77. Kaznenog zakona,⁵⁵ dok je čl. 78., kojim ćemo se dalje baviti, propisano prošireno oduzimanje imovinske koristi.

Sve donedavno primjena instituta proširenog oduzimanja bila je u hrvatskom zakonodavstvu rezervirana samo za djela iz nadležnosti USKOK-a, da bi se zadnjim izmjenama i dopunama Kaznenog zakona⁵⁶ njegova primjena proširila i na kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta te kaznena djela protiv računalnih sustava, programa i podataka. Naime razlog je za ovu izmjenu donošenje Direktive 2014/42/EU o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi od 3. travnja 2014., koju je Republika Hrvatska kao članica Europske unije bila dužna implementirati u svoje zakonodavstvo. Međutim, iako ta izmjena predstavlja jedan pozitivan pomak u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu, ona nije dovoljna da bi se osiguralo ostvarenje načela iz članka 5. Kaznenog zakona. Naime svrha oduzimanja imovinske koristi nije samo kako bi se počinitelje kaznenih djela lišilo njihove nezakonito stečene imovine nego i da se uspostavi imovinskopravno stanje kakvo je bilo prije počinjenja kaznenog djela.⁵⁷ Uzimajući u obzir da koruptivnim, a i drugim kaznenim djelima koja nisu u nadležnosti USKOK-a, poput prijave u gospodarskom poslovanju iz čl. 245. KZ-a i zlouporabe povjerenja u gospodarskom

⁵³ Vlasic M. V., Copper G., Repatriating Justice, New Trends in Stolen Asset Recovery and Fighting Corruption, *Georgetown Journal of International Affairs*, 12/2011, str. 98-105, str. 102.

⁵⁴ Vidjeti Ivičević Karas, E., Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem: neka otvorena pitanja i moguća rješenja, HLJKPP 2/2011, str. 557-578.

⁵⁵ Prema čl. 77. Kaznenog zakona, imovinska korist oduzet će se sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je ostvarena protupravna radnja. Imovinska korist oduzet će se i od osobe na koju je prenesena ako nije stečena u dobroj vjeri.

⁵⁶ Čl. 20. Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona od 8. svibnja 2015., NN broj 56/15.

⁵⁷ Citirano Ivičević Karas, E., Kaznenopravno oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi, HLJKPP, Zagreb, vol. 14, br. 2/2007, str. 673-694.

poslovanju iz čl. 246. KZ-a,⁵⁸ počinitelji nerijetko sebi ili drugima pribavljaju znatnu nepravilnu imovinsku korist, pri čemu je počinjenjem tih djela u pravilu pogođeno društvo kao cjelina te predstavljaju ozbiljnu prijetnju ekonomskoj opstojnosti države, postavlja se pitanje opravdanosti neprimjene instituta proširenog oduzimanja imovinske koristi i na počinitelje tih kaznenih djela. Na taj se način omogućuje počiniteljima da i dalje uživaju u plodovima svojeg nezakonitog „rada“ te, iako svrha oduzimanja imovinske koristi u našem zakonodavstvu nije da se kazni počinitelja kaznenog djela, ona svakako negativno djeluje na počinitelje kaznenih djela poručujući im da se zločin ne isplati, a što, s obzirom na opseg primjene čl. 78. KZ-a, nije u potpunosti osigurano. Osim toga i sama Direktiva 2014/42/EU od 3. travnja 2014. u članku 5. stavak 2.a određuje da pojam „kazneno djelo“ uključuje i aktivnu i pasivnu korupciju u privatnom sektoru, kako je navedeno u članku 2. Okvirne odluke 2003/568/PUP,⁵⁹ zbog čega autoricama ovog članka nije u potpunosti jasno iz kojih razloga naš zakonodavac nije propisao primjenu proširenog oduzimanja i na druga teška kaznena djela predviđena navedenom Direktivom, odnosno i na slučajeve kada djela čine odgovorne osobe. Posebice imajući u vidu kako je zbog „brisanja“ državnih granica unutar Europske unije ne samo povećana razmjena robe i usluga nego je privatnim i pravnim osobama olakšan izlazak na tržišta i izvan granica svojih zemalja, čime korupcija u privatnom sektoru postaje transnacionalni problem. Sve to tim više što su grupe organiziranog kriminaliteta izašle iz okvira svojeg tradicionalnog „biznisa“ te osnivaju društva koja djeluju na području Europske unije, infiltrirajući se u zakonite poslove kako država tako i tijela Europske unije kako bi nezakonito stečene dobitke „oprale“ te koristile za daljnju kriminalnu djelatnost. Pri tome, nerijetko se povezuju sa službenim osobama unutar državnih institucija kako bi osigurali dobivanje poslova na javnim natječajima. Nastavno je još potrebnije ako se želi učinkovito suzbiti političko-gospodarski kriminalitet u Republici Hrvatskoj kako je opisan u drugom poglavlju ovog članka.

Institut proširenog oduzimanja uređen je člankom 78. KZ-a, kojim je propisano u stavku 2. da „ako počinitelj kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka ima ili je imao imovinu koja je nerazmjerna njegovim zakonitim prihodima, pretpostavlja se da ta imovina predstavlja imovinsku korist od kaznenog djela, osim ako počinitelj ne učini vjerojatnim da je njezino podrijetlo zakonito.“ Nadalje, stavkom 3. određuje se način oduzimanja ako je nezakonito stečena imovina sjedinjena sa zakonitom, dok je stavkom 4. i 5. predmetnog članka

⁵⁸ Tako prema izvješću Državnog odvjetništva Republike Hrvatske za 2014. godinu proizlazi da se 60 % svih prijava za kaznena djela protiv gospodarstva odnosi upravo na ova dva kaznena djela.

⁵⁹ Vidjeti Okvirnu odluku 2003/568/PUP od 22. srpnja 2003 o borbi protiv korupcije u privatnom sektoru, OJ, 31. 7. 2003, L-192/54.

propisano da će se imovinska korist oduzeti i od člana obitelji bez obzira ne to po kojem se pravnom temelju kod njega nalazi te od drugih osoba na koje je ta korist prenesena ako ta osoba ne učini vjerojatnim da je korist stekla u dobroj vjeri i po razumnoj cijeni.

Za razliku od prijašnjih uređenja kaznenog zakona, državni odvjetnik nije dužan dokazivati da je imovina koju okrivljenik ima ostvarena počinjenjem konkretnog kaznenog djela za koje ga se tereti. Dovoljno je dokazati nerazmjernost između okrivljenikove imovine i njegovih zakonitih primanja kako bi se pokazalo da je taj nerazmjernost posljedica kriminalnog ponašanja okrivljenika tijekom dužeg razdoblja te da mu terećeno kazneno djelo ne predstavlja iznimku u ponašanju. Naime, prošireno oduzimanje imovinske koristi pretpostavlja redukciju dokaznog standarda koji se primjenjuje pri utvrđivanju (ne)zakonitog podrijetla određene imovine te inverziju ili podjelu tereta dokazivanja (ne) zakonitog porijekla određene imovine između tužitelja ili okrivljenika.⁶⁰

Institut proširenog oduzimanja predviđen je i brojnim međunarodnim dokumentima, kojih je i sama Republika Hrvatska potpisnica, od kojih je za kaznena djela kojima se bavi ovaj članak najvažnija Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije od 31. listopada 2003. godine, pa se tako u čl. 31. st. 8. navodi da države stranke mogu razmotriti mogućnost zahtijevanja da počinitelj dokaže zakonitost podrijetla takve imovinske koristi navodno ostvarene kaznenim djelom ili druge imovine podložne konfiskaciji do mjere do koje je takav zahtjev sukladan temeljnim načelima njihova domaćeg prava i prirodi sudskih i drugih postupaka. Važnost ove konvencije leži u velikom broju njezinih stranaka (177 država), pri čemu je i većina europskih država u svoja nacionalna zakonodavstva unijela upravo odredbe o proširenom oduzimanju imovinske koristi (primjerice Njemačka, Italija, Nizozemska, Španjolska, Austrija, Finska itd.⁶¹). Pri tome ova redukcija standarda ne upućuje na to da je protivna temeljnim načelima hrvatskog prava kako su ona uređena Ustavom Republike Hrvatske i drugim zakonima niti se time povređuje okrivljenikovo pravo na pošteno suđenje i presumpciju nedužnosti zajamčenu u čl. 6. st. 1. i 2. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda⁶² ako su zakonom i drugim propisima osigurani adekvatni mehanizmi kontrole korištenja ovog instituta, kao što će biti izloženo u nastavku.

⁶⁰ *Ibid.*, str. 14.

⁶¹ Vidjeti Boroi, A., *Elements of Comparative Law on Extended Confiscation*, *EIRP Proceedings*, 2014; Vettori, B., Zanella, M., *Going beyond the confiscation of proceeds from organised crime activities: Stripping away ill-gotten gains from corruption in the enlarged Europe*, Apeldoorn, NL, 2011, str. 271-290.

⁶² Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN MU br. 18/1997.

4. VLADAVINA PRAVA KAO JAMSTVO LEGALNE PRIMJENE PROŠIRENOG ODUZIMANJA

U državi u kojoj zakoni rukovode ponašanjem naroda, pa tako i državnog odvjetništva i sudova, primjena proširenog oduzimanja imovinske koristi, koja načelno predstavlja ograničenje pojedinih ljudskih prava i sloboda zajamčenih i Ustavom Republike Hrvatske,⁶³ ne predstavlja i njihovu povredu. Naime jasno definirane odredbe o proširenom oduzimanju imovinske koristi, u smislu ne samo određivanja kaznenih djela na čije se počinitelje, odnosno njihovu imovinu, predmetni institut može primijeniti i u kojem opsegu nego i zakonom propisana prava okrivljenika i drugih osoba čija imovina može biti predmetom oduzimanja da u postupku pred nadležnim sudom, osim svoje nedužnosti, dokazuju i zakonitost podrijetla svoje imovine, jamstvo su okrivljenikova prava na pošteno suđenje. Ono što jamči legalnu primjenu odredaba čl. 78. KZ-a svakako je činjenica da samo sud može donositi odluke kojima se privremeno ili trajno ograničava pravo vlasništva (bilo da se privremeno zabranjuje raspolaganje imovinom radi osiguranja oduzimanja imovinske koristi bilo da se ona oduzima u presudi suda kojom se okrivljenik proglašava krivim za počinjenje kaznenog djela) te pravo korištenja pravnih lijekova protiv odluka sudova kojima se ta prava ograničavaju.⁶⁴ Time se osigurava da sudovi ne sude arbitrarno te da su ograničenja temeljnih ljudskih prava proporcionalna stvarnoj potrebi zaštite javnog poretka. Tako i Europski sud za ljudska prava kroz prizmu ovih kriterija promatra okolnosti navedene u podnesenim zahtjevima kako bi utvrdio je li u konkretnom pojedinačnom slučaju došlo do povrede prava iz Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.⁶⁵

Osim toga, pretpostavka da sva imovina počinitelja teških kaznenih djela potiče upravo od njegove kriminalne djelatnosti također je u skladu sa Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i sloboda, što proizlazi iz stavova koje je Europski sud za ljudska prava zauzeo u svojim odlukama.⁶⁶ Tim više

⁶³ Kao najčešća prava povrijeđena primjenom odredbi o oduzimanju imovinske koristi uopće navode prava iz čl. 28. (presumpcija nedužnosti) i čl. 48. st. 1. (pravo na vlasništvo) Ustava RH.

⁶⁴ Čl. 18. st. 1. Ustava RH glasi: „Jamči se pravo na žalbu protiv pojedinačnih pravnih akata donesenih u postupku prvog stupnja pred sudom ili drugim ovlaštenim tijelom.“

⁶⁵ Vidjeti praksu Europskog suda za ljudska prava u predmetima *Salabiaku* protiv Francuske, 7. listopada 1988.; *Radio France* protiv Francuske, 30. ožujka 2004.; *Phillips* protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 5. srpnja 2001.; *Veits* protiv Estonije, 15. siječnja 2015.; *Gogitidze* i dr. protiv Gruzije, 12. srpnja 2015., <http://hudoc.echr.coe.int>.

⁶⁶ Navedeno treba cijeliti vezano za utvrđenje Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Falk* protiv Nizozemske: „A person's right in a criminal case to be presumed innocent and to require the prosecution to bear the onus of proving the allegations against him or her is

što je predmetna presumpcija jasno i precizno propisana zakonom pa svaki počinitelj takvih kaznenih djela može računati s njezinom primjenom u postupku, čime se osigurava transparentnost u postupanju tijela progona i suda. Pri tome je zakonodavac, propisujući prošireno oduzimanje imovinske koristi samo za najteža kaznena djela, vodio računa kako o važnosti šticećenog dobra tako i o pravima na obranu okrivljenika, koja mu osiguravaju mogućnost pobijanja predmetne presumpcije, čime se štiti ravnopravnost stranaka u postupku i načelo pravičnosti suđenja.⁶⁷

Osim toga, Europski sud za ljudska prava nije utvrdio ni povredu presumpcije nedužnosti zajamčenu stavkom 2. navedenog članka propitkujući je kroz tri kriterija utvrđena u praksi suda, i to: klasifikaciju postupka oduzimanja u nacionalnom pravu, njihovu osnovnu narav te tip i ozbiljnost kazne koju počinitelj riskira dobiti.⁶⁸ Kad se promatra odredba čl. 78. st. 2. Kaznenog zakona kroz navedene kriterije, bitno je istaknuti kako, iako oduzimanje imovinske koristi u našem zakonodavstvu predstavlja poseban, adhezijski postupak *in rem*,⁶⁹ ono je i dio kaznenog postupka u smislu da uobičajeno slijedi nakon što je utvrđena krivnja počinitelja te izrečena kazna za počinjeno kazneno djelo, pri čemu prošireno oduzimanje imovinske koristi ne znači osudu počinitelja i za druga kaznena djela koja mu nisu konkretnom optužnicom stavljena na teret. Dodatno, kako smo već istaknuli, navedeno je rezervirano samo za počinitelje najtežih kaznenih djela, čije posljedice teško pogađaju ne samo pojedince nego sve građane ove države te su za počinitelje ovih kaznenih djela većinom propisane kazne zatvora u trajanju od najmanje pet godina. Stoga primjena proširenog oduzimanja, kroz prizmu navedenih kriterija, ne predstavlja povredu presumpcije nedužnosti, što je potvrđeno i odlukom Suda u predmetu Phillips protiv Ujedinjenog Kraljevstva.⁷⁰ Samo utvrđivanje nerazmjera tijekom istrage ne prejudicira krivnju optuženika u konačnici niti sud samo na činjenici postojanja nerazmjera temelji svoju odluku kako o krivnji tako i o oduzimanju imovinske koristi u kaznenom postupku.

not absolute, since presumptions of fact or of law operate in every criminal-law system and are not prohibited in principle by the Convention.”

⁶⁷ Zahtjevi koje u svojim odlukama u predmetima Janosevic protiv Švedske, 23. srpnja 2002., i Falk protiv Nizozemske, 19. listopada 2004., navodi i Europski sud za ljudska prava.

⁶⁸ Vidjeti presudu Europskog suda za ljudska prava u predmetu A.P., M.P. i T.P. protiv Švicarske, 29. kolovoza 1997., Welch protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 9. veljače 1995., Phillips protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 5. srpnja 2001., <http://hudoc.echr.coe.int>.

⁶⁹ Vidjeti i presudu Europskog suda za ljudska prava u predmetu Janosevic protiv Švedske, 23. srpnja 2002.

⁷⁰ *Ibid.*, str. 23.

5. OBVEZE DRŽAVNOG ODVJETNIŠTVA I SUDA PRILIKOM PRIMJENE PROŠIRENOG ODUZIMANJA

Iako je odredbom čl. 78 st. 2. KZ-a teret dokaza podijeljen između državnog odvjetnika i okrivljenika, pri čemu je namjera bila da se optužbi olakša oduzimanje nezakonito stečene imovine kako bi se zaštitio javni interes društva te uspostavilo imovinsko stanje prije počinjenja kaznenog djela, u praksi se to nekad i ne čini tako. Naime, da bi uopće dokazao nerazmjer, državni odvjetnik tijekom istrage treba provesti opsežnu financijsku istragu, pored istrage koju vodi kako bi dokazao počinjenje kaznenog djela koje se stavlja na teret okrivljeniku, a sve kako bi utvrdio je li protupravna imovinska korist ostvarena i u kojem iznosu, oblik u kojem je ona realizirana te gdje se nalazi, kao i da bi u slučajevima proširenog oduzimanja pokazao da su prihodi koje je okrivljenik ostvario na zakonit način nedovoljni za podmirenje njegove osobne potrošnje te stjecanje imovine koju posjeduje. Tako je državni odvjetnik, da bi dokazao sve navedeno, dužan prikupiti podatke o svim ostvarenim primanjima okrivljenika, kao što su plaće i drugi dohoci, primici s osnove božićnica, regresa, naknade za prijevoz, zatim eventualni primici po osnovi dividende, nasljedstva, dara i imovine, kao i sve podatke o rashodima okrivljenika, poput visine mjesečnih troškova režija, dnevne potrošnje, visine rashoda s osnove kupnje pokretnina i nekretnina i slično. Osim toga, tijekom financijske istrage prikupljaju se i svi podaci o prihodima i rashodima članova obitelji okrivljenika (bračnog druga, djece, roditelja i drugih eventualnih članova u zajedničkom kućanstvu okrivljenika) te imovini koje su vlasnici, kao i o načinu i vremenu stjecanja te imovine, a kako bi se u potpunosti i pravilno moglo utvrditi postojanje nerazmjera.⁷¹ Pri tome državni odvjetnik obuhvaća razdoblje znatno šire od inkriminiranog. Tek pošto je pribavio sve te podatke državni odvjetnik može tijekom provođenja istrage dati nalog za provođenje financijskog vještačenja kako bi se utvrdio nerazmjer između imovine koju okrivljenik ima ili je imao i njegovih zakonitih primanja, a koji će se nalaz i mišljenje u daljnjem postupku koristiti kao jedan od dokaza na kojem će se u konačnici temeljiti i odluka o proširenom oduzimanju imovine od okrivljenika i drugih osoba. Pa iako je za ishođenje privremenih mjera radi osiguranja oduzimanja imovinske koristi u fazi provođenja izvida te otvaranja istrage dovoljno dokazati postojanje osnovane sumnje da je počinjeno kazneno djelo kojim je ostvarena protupravna imovinska korist te da već naočigled postoji nerazmjer između imovine počinitelja i njegovih zakonitih primitaka (primjerice počinitelj je niže rangirana službena osoba u jedinici lokalne uprave s mjesečnom neto plaćom u iznosu od 4.000,00 kn i sveukupno pet godina radnog staža, a vlasnik je

⁷¹ Vidjeti Novosel, D., Financijske istrage i progon počinitelja gospodarskog kriminaliteta, HLJKPP, Zagreb, vol. 14, broj 2/2007, str. 739-783.

dva stana u centru grada površine 90 i 115 m², kuće na moru s vrtom površine 320 m² i dva luksuzna automobila, za koje je u poreznoj prijavi naveo da su kupljena gotovinom), u kasnijoj fazi postupka, odnosno u trenutku podnošenja optužnice, potrebno je utvrditi sve činjenice koje opravdavaju primjenu instituta proširenog oduzimanja. Nadalje, državni odvjetnik već u ovoj fazi dužan obrazložiti iz kojih dokaza proizlazi zaključak da je ostvarena imovinska korist i u kojoj visini, odnosno da je ona prenesena na članove obitelji ili treće osobe.⁷² Jedino pitanje koje se postavlja jest u kojoj mjeri državni odvjetnik mora dokazati postojanje okolnosti za određivanje privremenih mjera, imajući u vidu rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: I Kž-Us 112/13-4 od 1. listopada 2014. godine, u kojem vezano za određivanje privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi na nekretninama trećih osoba sud navodi da je „prvostupanjski sud, nakon valjane analize do sada prikupljenih dokaza, s dovoljnim stupnjem vjerojatnosti utvrdio one okolnosti iz kojih proizlazi zaključak da su žalitelji, suprotno žalbenim navodima, povezane osobe u smislu članka 1. točke 6. podtočke c) ZPOIK-a kao pravne osobe na koje su prenesene stvari ili prava koja predstavljaju imovinsku korist, a ranije opisane okolnosti počinjenja kaznenih djela (...), ukazuju i da ona glede stjecanja stvari nisu bila u dobroj vjeri.“ Mišljenja smo da stupanj dokazivanja okolnosti u svakom slučaju ne smije biti veći od dokazivanja relevantnog stupnja sumnje da je počinjeno kazneno djelo koje državni odvjetnik u rješenju o provođenju istrage mora pokazati. Tim više što se privremene mjere mogu odrediti i prije započinjanja postupka, dakle dok je predmet još u fazi izvida, odnosno dok postoje samo osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo. Jedino što se ne mora dokazivati jest opasnost da bez određivanja privremene mjere oduzimanje imovinske koristi neće biti moguće, sve sukladno odredbi čl. 12. Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi (dalje u tekstu: ZPOIK), koji propisuje postojanje opasnosti da će počinitelj ili druga s njim povezana osoba pokušati spriječiti oduzimanje imovinske koristi. Naime radi se o neoborivoj, zakonom propisanoj presumpciji, koje je stajalište zauzeto i u praksi hrvatskih sudova.⁷³ Pri tome je potrebno istaknuti da prikupljanje ovih podataka ne pomaže samo državnom odvjetniku u dokazivanju kaznenog djela, kako je ono činjenično i pravno opisano u izreci rješenja o provođenju istrage, a kasnije i optužnici, nego i okrivljeniku, koji može, ali i ne mora, koristiti svoja prava iz čl. 64. st. 1. toč. 9. i 10. ZKP-a, te se i na taj način jamči primjena čl. 557. st. 1. u svezi s čl. 9. st. 1. i 2. ZKP-a.⁷⁴

⁷² VSRH, I Kž-Us 25/14-3, 10. ožujka 2014., VSRH I Kž-Us 21/14-3, 13. lipnja 2014.

⁷³ VSRH, I Kž-Us 14/11-3, 31. listopada 2011., VSRH I Kž-Us 98/15-3, 30. rujna 2015.

⁷⁴ Čl. 9. st. 1. propisano je da sud i državna tijela koja sudjeluju u kaznenom postupku s jednakom pažnjom utvrđuju činjenice koje terete okrivljenika i koje mu idu u korist, dok je st. 2. ovog članka propisano da državno odvjetništvo, istražitelj i policija neovisno i nepristrano

Vezano za postupak osiguranja oduzimanja imovinske koristi privremenim mjerama, bitno je istaknuti da je u odnosu na djela iz nadležnosti USKOK-a on propisan odredbama dva zakona: Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta⁷⁵ i Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi. Iako čl. 34. st. 1. ZPOIK-a propisuje da se on primjenjuje u postupku za kaznena djela iz čl. 21. Zakona o USKOK-u ako drugačije nije propisano tim zakonom, što bi značilo da odredbe Zakona o USKOK-u imaju prednost, iako su oba zakona posebna u odnosu na Zakon o kaznenom postupku. Upitno je može li se u slučaju sumnje koje odredbe zakona treba primijeniti u ovom slučaju u obzir uzeti vremenski slijed donošenja zakona s obzirom na to da je Zakon o USKOK-u pretrpio neke izmjene u glavi kojom se uređuje osiguranje imovinske koristi nekoliko godina nakon donošenja ZPOIK-a.⁷⁶ Slijedom navedenog, ako slijedimo rezoniranje Vrhovnog suda, može se zaključiti da je državni odvjetnik prilikom predlaganja donošenja mjera osiguranja ovlašten sam izabrati na odredbama kojeg će zakona taj prijedlog temeljiti. Pa tako i Vrhovni sud Republike Hrvatske u rješenju broj I Kž-Us 98/15-3 od 30. rujna 2015. navodi „... ZUSKOK ne sadrži odredbu kojom bi bilo propisano da se u tim postupcima mogu primjenjivati samo mjere osiguranja prisilnog oduzimanja sredstava, prihoda ili imovine regulirane odredbama Glave IV. tog Zakona. Dakle, predlagatelj mjere osiguranja, odnosno Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (...) u predmetima iz svoje nadležnosti ima mogućnost izbora između predlaganja privremenih mjera osiguranja imovinske koristi prema ZPOIK-u ili prema Glavi IV. ZUSKOK-a, a o njegovom prijedlogu ovisi i vrsta mjere osiguranja koju je moguće odrediti, kao i pretpostavke njene primjene.“ Svakako je svrsishodno i u interesu pravne sigurnosti uskladiti odredbe različitih zakona kojima se uređuje ista materija. Imajući u vidu da je mogućnost primjene proširenog oduzimanja imovinske koristi sada određena i za djela iz nadležnosti općinskih sudova te radi transparentnosti postupanja i osiguranja jednakosti okrivljenika pred zakonom, smatramo da se odredbe Zakona o USKOK-u u Glavi IV. trebaju mijenjati, odnosno odredba poput čl. 57. navedenog zakona brisati.

Osim državnog odvjetništva, i sam je sud dužan utvrditi je li počinjenim kaznenim djelom ostvarena korist, u kojem iznosu i kod koga se ona nalazi, te ukoliko su ostvarene sve pretpostavke, donijeti presudu kojom se, među osta-

razjašnjavaju sumnju o kaznenom djelu za koje se postupak pokreće po službenoj dužnosti. Navedeno se odnosi kako na utvrđivanje krivnje, odnosno nedužnosti okrivljenika, tako i na činjenicu je li ostvarena protupravna imovinska korist, u kojoj visini te u kojoj se mjeri ona realizira u imovini okrivljenika.

⁷⁵ Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, NN broj 76/09, 116/10, 145/10, 57/11, 136/12, 148/13, Glava IV.

⁷⁶ O svemu više vidjeti Ivičević Karas, E., *ibid.*

lim, nalaže i oduzimanje tako ostvarene koristi od počinitelja, člana njegove obitelji ili druge osobe na koju je korist prenesena. Tako će sud tijekom postupka provjeriti i analizirati izvore sredstava optuženika i njihove uže obitelji (supruge, roditelja, djece ukoliko su radno sposobna) te nakon njihove usporedbe s ukupnom imovinom utvrditi postoji li nerazmjernost.⁷⁷ Ukoliko bi točno utvrđivanje iznosa bilo povezano s velikim teškoćama ili bi znatno odugovlačilo postupak, sud će primjenom članka 559. ZKP-a utvrditi novčani iznos koji je okrivljenik dužan platiti.⁷⁸ Takva odgovarajuća protuvrijednost zapravo predstavlja utvrđivanje visine protupravne imovinske koristi koja se odmjerava po slobodnoj ocjeni suda.⁷⁹ Međutim u toj kao i u svim drugim situacijama ne smije se zanemariti činjenica da se ova mjera ni u kojem slučaju ne smije pretvoriti u imovinsku kaznu prema počinitelju kaznenog djela.⁸⁰

Stoga smatramo da postoji obveza suda da po službenoj dužnosti oduzme nezakonito stečenu imovinsku korist (neovisno o vrsti oduzimanja) u presudi kojom se okrivljenik proglašava krivim, iako je do zaključenja rasprave izostao prijedlog državnog odvjetnika kao ovlaštene osobe za njezino oduzimanje sukladno čl. 1. st. 4. ZPOIK-a. Takvim postupanjem sud ne bi prekoračio granice svoje ovlasti ako činjenični opis radnje kaznenog djela u optužnici sadrži da je počinjenim kaznenim djelom okrivljenik stekao nepripadnu imovinsku korist, čak i kada visina te koristi nije naznačena, ako je tijekom postupka sukladno svojoj zakonskoj obvezi sud prikupio dokaze i istražio okolnosti važne za utvrđivanje imovinske koristi, pri čemu nije vezan dokaznim prijedlozima stranaka. Takvo bi uređenje bilo usklađeno s važnošću načela da nitko ne može zadržati imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom, odnosno protupravnom radnjom, te s dužnošću suda da takvu imovinsku korist oduzme. Opisano bi rješenje bilo u skladu i s restorativnom prirodom mjere oduzimanja imovinske

⁷⁷ Tako primjerice sud navodi da će „prvostupanjski sud provesti financijsko, a po potrebi i građevinsko vještačenje. Pri tome, uzeti će se u obzir i ona imovina koju su optuženik, odnosno njegovi roditelji stekli prije promatranog razdoblja, pod uvjetom da je njena protuvrijednost bila osnovom stjecanja imovine nakon 1996. godine.“ VSRH, I Kž-Us-106/10-8, 23. veljače 2012.

⁷⁸ Navedeno propisuje i Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom ili prekršajem u čl. 1. st. 5. Pri tome sud treba utvrditi visinu protupravne imovinske koristi u trenutku njezina stjecanja (odnosno u trenutku počinjenja kaznenog djela), osim ako je daljnjim korištenjem (npr. oročavanjem primljenog novčanog iznosa na ime mita) povećao vrijednost koristi ostvarene kaznenim djelom. – Vidi i Ivičević Karas, E., *Komentar Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem*, Narodne novine, Zagreb, listopad 2011., str. 63.

⁷⁹ Pri tome je sud dužan u obrazloženju presude opisati na koji je način došao do utvrđene visine imovinske koristi, odnosno do primjene odredbe čl. 78. KZ-a (vidi presude Županijskog suda u Zagrebu broj K-US-40/06 od 3. studenog 2008. i K-US-60/09 od 30. lipnja 2009.).

⁸⁰ Vidjeti Kos, D., *Problematika oduzimanja imovinske koristi*, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, Zagreb, vol. 5, broj 2/1998.

ske koristi ostvarene kaznenim djelom, koja nije kaznenopravna sankcija koju onda sud izriče na prijedlog ovlaštenog tužitelja, nego posebna, doduše kaznenopravna, ali ne punitivna mjera, kojom se uspostavlja imovinskopravno stanje narušeno počinjenjem kaznenog djela.⁸¹

Sukladno čl. 558. st. 1. ZKP-a, državni će odvjetnik tijekom istrage ispitati osobe na čijoj je imovini rješenjem suda stavljena privremena mjera zabrane raspolaganja ili otuđenja radi osiguranja oduzimanja imovinske koristi, kao i zastupnika pravne osobe, a sve kako bi pravilno utvrdio sve činjenice u postupku koje okrivljeniku mogu biti od koristi ili na teret. Stavkom 2. navedenog članka ovim je osobama dan privilegirani položaj u postupku u odnosu na druge svjedoke: oni mogu angažirati odvjetnika da zastupa njihove interese te zahtijevati njegovu nazočnost prilikom ispitivanja, imaju pravo uvida u spis, kao i predlaganja dokaza u svezi s utvrđivanjem imovinske koristi, te u fazi rasprave, a po dopuštenju predsjednika vijeća, postavljanja pitanja okrivljeniku, svjedocima i vještaku. Nadalje, sukladno čl. 285. st. 1. toč. 1., 2. i 3. ZKP-a, osobe koje su u krvnom, tazbinskom ili posvojiteljskom srodstvu s okrivljenikom mogu uskratiti svoj iskaz i vezano za stjecanje imovine koju se u postupku predlaže oduzeti, no, prema sadašnjim zakonskim odredbama, ostale osobe imaju u postupku istrage isti položaj kao i drugi svjedoci u smislu obveze svjedočenja te ne mogu uskratiti svoj iskaz, osim u odnosu na pojedina pitanja sukladno čl. 288. st. 3. ZKP-a. Iako drugim osobama u postupku oduzimanja nezakonite imovinske koristi pripadaju neka od prava okrivljenika zajamčena Zakonom o kaznenom postupku, ne može se analogijom zaključiti da im pripada i pravo da se brane šutnjom, upravo iz razloga što im se ne stavlja na teret počinjenje nekog djela te se mjera izriče *in rem*, a ne *ad personam*.

Na taj je način, osim okrivljeniku, i drugim osobama zajamčeno pravo pristupa sudu iz čl. 6. st. 1. Europske konvencije o zaštiti temeljnih prava i sloboda, kao i pravo vlasništva iz čl. 1. Protokola 1. uz Konvenciju.⁸² Sam sud u predmetu Silickiene protiv Litve ističe kako nadležna tijela trebaju omogućiti zainteresiranim stranama razumnu i dovoljnu priliku da adekvatno zaštite svoja prava.⁸³ Jednakost oružja kao jedan od elemenata načela poštenog postupka znači pravo stranke da u postupku načelno poduzima sve radnje koje može poduzeti njezin protivnik. Međutim pri tome nije nužno da zakonodavac strankama unaprijed jamči potpunu ili apsolutnu jednakost oružja, nego samo ujednačene mogućnosti utjecaja na odvijanje i rezultate kaznenog postupka.⁸⁴

⁸¹ Vidjeti više Ivičević Karas, E., *ibid.*, str. 9.

⁸² *Ibid.*, str. 17.

⁸³ Vidjeti presudu Europskog suda za ljudska prava u predmetu Silickiene protiv Litve, 10. srpnja 2012., <http://hudoc.echr.coe.int>.

⁸⁴ Ustavni sud Republike Hrvatske, U-I-448-2009, 19.07.2012., toč. 411.

Sve suprotno značilo bi onemogućavanje sudjelovanja osoba čiju imovinu se predlaže oduzeti u postupku, a to bi predstavljalo bitnu povredu odredaba kaznenog postupka te osnovu za ukidanje presude kojom se optuženika proglašava krivim i određuje prošireno oduzimanje imovinske koristi, što u svojoj praksi potvrđuje i Vrhovni sud Republike Hrvatske.⁸⁵ Slijedom navedenoga, a kako bi se što točnije utvrdila prava osoba čija je imovina predmet oduzimanja, mišljenja smo da bi i u fazi istrage trebalo propisati minimalna prava koja pripadaju osobama čija je imovina predmet oduzimanja kako ne bi različitim tumačenjem zakona kojima se uređuje postupak oduzimanja imovinske koristi došlo do razlike u postupanju pravosudnih tijela spram tih osoba i time narušavanja njihovih prava sukladno uvriježenim međunarodnim standardima.

Za razliku od kaznenih djela kojima se tradicionalno „bave“ grupe organiziranog kriminala, kao što su neovlaštena proizvodnja i promet drogama iz članka 190. KZ-a, a koja u pravilu rezultiraju znatnom ostvarenom protupravnom imovinskom korišću za počinitelja, pri čemu su počinitelji najčešće nezaposlene osobe, koje naoko žive od socijalne pomoći, koruptivna kaznena djela u pravilu čine osobe koje su i same već dobre platežne moći te je često nemoguće dokazati da su počinjenim kaznenim djelom ostvarile neku korist, što se, naravno, odražava na mogućnost oduzimanja imovinske koristi od počinitelja. Posebnu teškoću u postupanju i dokazivanju predstavlja pribavljanje podataka od stranih nadležnih tijela, ponajprije zbog dugotrajnosti tih postupaka, što posljedično predstavlja nemogućnost državnog odvjetnika da u zakonom propisanom roku trajanja istrage prikupi sve potrebno vezano za utvrđivanje protupravne imovinske koristi.

Osim toga, iako se za primjenu proširenog oduzimanja ne traži da je s istim stupnjem vjerojatnosti utvrđeno da je imovina počinitelja i trećih osoba protupravnog porijekla, kao što se traži za utvrđenje da je počinitelj počinio kazneno djelo za koje mu se sudi, primjećuje se da hrvatski sudovi s oklijevanjem i

⁸⁵ Tako primjerice sud utvrđuje da je „u cilju utvrđenja na koji način je stečena imovina djece optuženice J. B. kao svjedok saslušan jedino bivši suprug optuženice, dok je to pravo na raspravi uskraćeno djeci optuženice, koja, jednako kao i počinitelji kaznenog djela, imaju pravo dokazivati legalnost podrijetla svoje imovine. Zato takve treće osobe od kojih se oduzima imovinska korist imaju pravo biti nazočne ne samo tijekom glavne rasprave, već imaju i sva prava koja proizlaze iz pravilne primjene odredbe čl. 471. ZKP/97, a posebno valja istaći da imaju pravo žalbe protiv presude kojom im je imovinska korist oduzeta, kao, uostalom, i sva prava iz čl. 463. i čl. 470. ZKP/97. Kako su navedeni propusti bili od utjecaja na zakonitost prvostupanjske presude u odluci o oduzimanju imovinske koristi, a ta je odluka, u skladu s odredbom čl. 468. st. 1. ZKP/97, nužno vezana uz odluku kojom se utvrđuje da su optuženici počinili kazneno djelo na način kako su proglašeni krivima, to je i zbog opisanog postupanja prvostupanjskog suda pobijana presuda proturječna u samoj izreci, a time i nerazumljiva (čl. 367. st. 1. toč. 11. ZKP/97). VSRH, I Kž-Us-11/12-12, 23. siječnja 2013. Slično i VSRH, I Kž-Us-106/10-8, 23. veljače 2012.

u rijetkim prilikama primjenjuju prošireno oduzimanje imovinske koristi, čak i kad iz svih dokaza proizlazi ogroman nerazmjer između imovine u vlasništvu počinitelja i njegove obitelji te njihovih primanja. Navedeno potvrđuje i činjenica da se pregledom odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske pronalazi neznatan broj odluka koji se bavi proširenim oduzimanjem te se u pravilu radi o odlukama u predmetima povezanim s trgovinom drogom. Iako iz danog prikaza proizlazi da se radi primjene proširenog oduzimanja imovinske koristi provode brojne dokazne radnje te se utvrđuje ne samo nerazmjer kako je on propisan u odredbi čl. 78. st. 2. KZ-a nego i visina ostvarene imovinske koristi, a povezuje se i stjecanje imovine s inkriminiranim razdobljem, suci se i dalje u svojim odlukama radije odlučuju na primjenu klasičnog oduzimanja imovinske koristi, posebice u slučajevima kada je došlo do sjedinjenja zakonito i nezakonito stečene imovinske koristi. Pa tako u sada već ukinutoj prvostupanjskoj presudi sud u konačnici oduzima imovinu optuženog i njegove obitelji samo u iznosu ostvarene protupravne koristi, iako se radi o djelu iz nadležnosti USKOK-a te je izvedenim dokazima utvrđen nerazmjer iz čl. 78. st. 2. KZ-a. Navedeno proizlazi i iz obrazloženja same presude, u kojoj sud navodi kako je provedenim financijsko-knjigovodstvenim vještačenjem imovinskih prilika optuženog i njegove obitelji, kao i prikupljenom opsežnom dokumentacijom, utvrđen nerazmjer te da se radi o počinjenju kaznenih djela iz nadležnosti USKOK-a. Iz tako utvrđenog činjeničnog stanja proizlazi da su ispunjene sve zakonske pretpostavke za primjenu instituta proširenog oduzimanja te da su primjenom „klasičnog“ oduzimanja u ovom slučaju povrijeđene bitne odredbe kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč. 11. ZKP-a, kao i pogrešno primijenjeno materijalno pravo. Nadalje, mišljenja smo da bi sud jednako tako trebao u obrazloženju odluke navesti temeljem kojih dokaza je utvrdio zakonito podrijetlo određene imovine počinitelja i njegove obitelji. Takvo je postupanje posebno bitno u slučaju sjedinjenja zakonito i nezakonito stečene imovine, kada se kao visina imovinske koristi treba uzeti utvrđeni nerazmjer između imovine koju počinitelj ima ili je imao i njegovih zakonitih primanja, a ne visina koristi ostvarene isključivo djelom koje mu se stavlja na teret, s obzirom na to da je intencija zakonodavca uvođenjem ovog instituta bila upravo da se počinitelja liši mogućnosti uživanja koristi ostvarene počinjenjem kaznenih djela. Naime, ono što karakterizira imovinsku korist ostvarenu počinjenjem djela iz čl. 78. st. 1. KZ-a upravo je nemogućnost točnog utvrđenja visine imovinske koristi koju je počinitelj tijekom godina ostvario činjenjem predmetnih kaznenih djela, zbog čega se kao kriterij njezina postojanja uzima upravo taj utvrđeni nerazmjer.

6. ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI U ODSUTNOSTI OSUDE ZA KAZNENO DJELO (*NON-CONVICTION BASED CONFISCATION*)

Imovinska korist oduzet će se sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je ostvarena protupravna radnja (čl. 77. st. 1. KZ-a). Iznimka od ovog pravila propisana je odredbom čl. 78. st. 6. KZ-a,⁸⁶ dok je sam postupak detaljnije razrađen u odredbi čl. 2. st. 2. ZPOIK-a. Tako će se imovinska korist oduzeti iako ne postoji presuda kojom se okrivljenik proglašava krivim, i to u slučajevima kada se kazneni postupak ne može voditi zbog toga jer je okrivljenik umro ili postoje druge okolnosti koje isključuju kazneni progon. Iako hrvatski zakonodavac izriječno navodi samo smrt okrivljenika kao okolnost koja isključuje kazneni progon, dr. sc. Ivičević Karas u komentaru ZOPOIK-a navodi kako je generalnom klauzulom obuhvaćena mogućnost vođenja postupka i u slučajevima drugih okolnosti koje isključuju kazneni progon, odnosno pravnih smetnji za kazneni progon, pri čemu kao primjere navodi okolnost da je djelo obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem, okolnost da je određena osoba izuzeta iz kaznene sudbenosti hrvatskih sudova jer uživa kaznenoprocetni imunitet, okolnost da je okrivljeniku za isto djelo već pravomoćno presuđeno, okolnost da ovlaštena osoba nije podnijela prijedlog za gonjenje i dr.⁸⁷ Dok se slažemo u dijelu koji se odnosi na nemogućnost vođenja postupka zbog dane amnestije, pomilovanja ili imuniteta, a radi ostvarenja načela iz čl. 5. KZ-a, mišljenja smo da bi u slučaju pravomoćno presuđene stvari vođenje ovog posebnog postupka predstavljalo povredu načela *ne bis in idem*, budući je upravo u tom postupku sud bio dužan utvrditi je li počinjenim kaznenim djelom pribavljena protupravna imovinska korist te ukoliko jest, istu presudom i oduzeti, zbog čega smatramo da propust suda u tom dijelu ne može biti razlog za primjenu čl. 2. st. 2. ZPOIK-a. Tim više što je zakonskom odredbom izričito navedeno da se ovaj postupak vodi u slučajevima kada se za kazneno djelo ne može voditi kazneni postupak. Osim toga, a vezano za odredbu čl. 557. st. 1. ZKP-a, navedeno predstavlja žalbenu osnovu sukladno čl. 467. i 471. st. 2. ZKP-a. Ni okolnost da ovlaštena osoba nije podnijela prijedlog za gonjenje sama po sebi ne može biti razlog primjene čl. 2. st. 2. ZPOIK-a, nego bi sukladno čl. 499. ZKP-a isto bilo osnova za obnovu postupka u trenutku kad nestanu razlozi zbog kojih je prijedlog izostao te bi u tako obnovljenom postupku sud bio dužan donijeti i odluku o oduzimanju imovinske koristi ukoliko utvrdi da je ona ostvarena počinjenjem kaznenog djela. Pri tome, a uzimajući u obzir čl. 4. st. 2. Direk-

⁸⁶ *Ibid.*, str. 1.

⁸⁷ Vidjeti Ivičević Karas, E., *Komentar Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem*, Narodne novine, Zagreb, listopad 2011.

tive 2014/42/EU od 3. travnja 2014. godine,⁸⁸ jedan od razloga za pokretanje postupka oduzimanja imovinske koristi jesu i okolnosti da je okrivljenik teže bolestan, odnosno da se nalazi u bijegu te je nedostupan hrvatskom pravosuđu, zbog čega se kazneni postupak ne može voditi.

Što se tiče smrti počinitelja kaznenog djela kao okolnosti za vođenje ovog postupka, potrebno je istaknuti stav koji je Europski sud za ljudska prava zauzeo u već spomenutom predmetu *Silickiene protiv Litve*. U tom predmetu zahtjev je podnijela udovica kojoj je sud u Litvi oduzeo imovinu za koju je smatrao da predstavlja protupravnu imovinsku korist koju je prvookrivljenik, njezin muž, tada službena osoba u carinskoj upravi, pribavio počinjenjem više kaznenih djela kao član kriminalne grupe. Na prijedlog državnog odvjetnika sud je na imovini prvookrivljenika, njegove majke i supruge, ovdje podnositeljice zahtjeva, odredio privremene mjere kako bi osigurao oduzimanje imovinske koristi. U odnosu na prvookrivljenog kazneni je postupak obustavljen, dok su ostali osuđeni za počinjena kaznena djela. Županijski sud u Kaunasu naložio je oduzimanje određene imovine s obzirom na to da je ona pribavljena kao rezultat kriminalne djelatnosti prvookrivljenika, i to imovine u vlasništvu prvookrivljenika i u vlasništvu njegove majke.⁸⁹ Podnositeljica je u svojem zahtjevu istaknula kako su joj ovim postupanjem povrijeđena prava iz čl. 6. st. 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda s obzirom na to da se kazneni postupak protiv njezina muža nije vodio pa podnositeljica nije mogla dokazivati zakonito podrijetlo oduzete imovine. Osim toga, podnositeljica je istaknula kako takvo oduzimanje nije u suglasnosti s čl. 6. st. 2. iste Konvencije.

Odlučujući o zahtjevu podnositeljice, Europski sud za ljudska prava razmotrio je predstavlja li način na koji je oduzimanje primijenjeno povredu prava iz čl. 6. st. 1. Europske konvencije. Pa tako sud navodi: „*It must be ascertained whether the procedure in the domestic legal system afforded the applicant, in the light of the severity of the measure to which she was liable, an adequate opportunity to put her case to the courts, pleading, as the case might be, illegality or arbitrariness of that measure and that the courts had acted unreasonably (see AGOSI, cited above, § 55; also see, mutatis mutandis, Arcuri and Others, cited above, and Riela and Others v. Italy (dec.), no. 52439/99, 4 September 2001)*”. Kako je podnositeljica zahtjeva imala priliku dokazivati da je imovina stečena na zakonit način, sud je utvrdio da u konkretnom slučaju nije došlo do povrede navedenog članka.

⁸⁸ Directive 2014/42/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the freezing and confiscation of instrumentalities and proceeds of crime in the European Union, 29. 4. 2014, OJ, L 127, str. 39-50.

⁸⁹ *Ibid.*, str. 38.

Promatrajući u tom svjetlu odredbu čl. 78. st. 6. KZ-a, kao i odredbu čl. 2. st. 2. ZPOIK-a, odnosno mogućnost da protustranka žalbom pobija rješenje suda o pokretanju ovog postupka, kao i mogućnost da u predmetnom postupku pobija navode državnog odvjetnika i dokazuje zakonitost stjecanja predmetne imovine, smatramo da time nisu povrijeđena najviša ljudska prava zaštićena Ustavom Republike Hrvatske i Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljenih sloboda. Naime prvotni nacrti Direktive 2014/42/EU od 3. travnja 2014. u čl. 4. st. 2. sadržavali su i smrt okrivljenika kao razlog *primjene non-conviction based confiscation*, no on je poslije izmijenjen te je u konačnom tekstu kao uvjet za oduzimanje u ovoj vrsti postupka navedena nemogućnost vođenja kaznenog postupka samo zbog bolesti ili bijega okrivljenika. Sve to iz razloga što se, bez obzira na definiciju u nacionalnom zakonodavstvu, oduzimanje smatra kaznenom sankcijom te kao takvo ne može pogadati nasljednike.⁹⁰

Međutim, kao što i iz ranijih navoda proizlazi, *non-conviction based confiscation* nije ujedno i osuda okrivljenikovih nasljednika, nego samo predstavlja ograničenje njihova prava vlasništva, koje u iznimnim slučajevima treba biti podređeno interesima javnog poretka. Navedeno proizlazi i iz dosadašnje prakse Europskog suda za ljudska prava, koji ni u ovom predmetu, kao ni ranije u predmetima Raimondo protiv Italije i Arcuri protiv Italije,⁹¹ nije utvrdio povredu prava vlasništva iz odredbe čl. 1. Protokola 1. Konvenciji iz razloga što je ograničenje vlasničkih prava određeno zakonom, a radi zaštite nekih viših društvenih interesa, pri čemu to ograničenje mora biti proporcionalno u smislu ne više od one mjere koja je potrebna da se zaštita tih ciljeva ostvari. Osim toga, sud je imao u vidu da je počinjeno više teških kaznenih djela, koja su generirala znatnu imovinsku korist, kao i da se zbog razine, sistematike i nivoa organiziranosti kriminalne aktivnosti predmet može smatrati iznimnim te se u takvim okolnostima korištenje ovakvih mjera pokazuje nužnim u borbi protiv organiziranog kriminala.⁹² Stoga bi *de lege ferenda*, uzimajući u obzir

⁹⁰ Vidjeti više: Arcifa, G., The new EU Directive on confiscation: A good (even if still prudent) starting point for the Post-Lisbon EU strategy on tracking and confiscating illicit money, svibanj 2014., Università di Catania - *Online Working Paper* 2014/n. 64, http://www.cde.unict.it/quadernieuropei/giuridiche/64_2014.pdf.

Potrebno je istaknuti kako je uvođenje *non-conviction based confiscation* omogućeno i Konvencijom UN-a protiv korupcije. Pa se tako u čl. 54. st. 1. slovo (c) navodi da će države „razmotriti poduzimanje mjera koje su nužne da se omogući konfiskacija te imovine i bez pravomoćne presude u slučajevima kada se protiv počinitelja ne može voditi kazneni postupak zbog smrti, bijega, odsutnosti ili u drugim odgovarajućim slučajevima.“

⁹¹ *Raimondo v. Italy*, 22 February 1994, § 30, Series A, no. 281-A; *Arcuri v. Italy*, 5th July 2001, no. 52024/99.

⁹² Tako Europski sud za ljudska prava u predmetu Veits protiv Estonije navodi: „The Court considers that confiscation in criminal proceedings is in line with the general interest of the

opasnost koju političko-gospodarska kaznena djela predstavljaju za pravni poredak Republike Hrvatske, kao i njihovu brojnost, u kaznenom postupku trebalo odrediti da se odredbe čl. 2. st. 2. ZPOIK-a trebaju primjenjivati i kada je u pitanju prošireno oduzimanje imovinske koristi, a kako bi se ostvarila svrha ovog instituta te suzbili najteži pojavni oblici kriminaliteta.

Imajući u vidu da i političko-gospodarski kriminalitet generira znatnu imovinsku korist te da su počinitelji tih djela upravo osobe koje bi trebale štiti pravni poredak Republike Hrvatske te raditi u interesu svih njezinih građana, kao i da navedena kaznena djela pogađaju političku stabilnost, pravni poredak i gospodarski razvitak države, razvidno je da nemogućnost proširenog oduzimanja imovinske koristi izvan kaznenog postupka, pa i u slučajevima smrti počinitelja, isključuje bilo kakvu mogućnost smanjenja političko-gospodarskog kriminaliteta. U tom smislu pokazuje se potreba da se u zakonu taksativno navedu uvjeti pod kojima se može provesti prošireno oduzimanje imovinske koristi u slučaju odsutnosti osuđujuće kaznene presude, a kako bi se osigurala zaštita svih ljudskih prava zaštićenih Ustavom Republike Hrvatske i drugim relevantnim međunarodnim konvencijama.

Nadalje, kad se promatra odredba čl. 2. st. 2. ZPOIK-a te kasnije donesena odredba čl. 78. stavak 6. KZ-a, nije jasno je li intencija zakonodavca bila da se ovaj oblik oduzimanja ograniči samo na slučajeve u kojima je kazneni postupak započeo⁹³ prije smrti okrivljenika. No kako bi se u potpunosti osiguralo ispunjenje već prije istaknutog cilja, odnosno realizirala svrha oduzimanja

community, because the forfeiture of money or assets obtained through illegal activities or paid for with the proceeds of crime is a necessary and effective means of combating criminal activities (see *Raimondo v. Italy*, 22 February 1994, § 30, Series A no. 281-A). Confiscation in this context is therefore in keeping with the goals of the Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime, which requires State Parties to introduce confiscation of instrumentalities and the proceeds of crime in respect of serious offences. Thus, a confiscation order in respect of criminally acquired property operates in the general interest as a deterrent to those considering engaging in criminal activities, and also guarantees that crime does not pay (see *Denisova and Moiseyeva v. Russia*, no. 16903/03, § 58, 1 April 2010, with further references to *Phillips v. the United Kingdom*, no. 41087/98, § 52, ECHR 2001-VII, and *Dassa Foundation and Others v. Liechtenstein* (dec.), no. 696/05, 10 July 2007).

The Court further reiterates that, although the second paragraph of Article 1 of Protocol No. 1 contains no explicit procedural requirements, it has been its constant requirement that the domestic proceedings afford the aggrieved individual a reasonable opportunity of putting his or her case to the responsible authorities for the purpose of effectively challenging the measures interfering with the rights guaranteed by this provision. In ascertaining whether this condition has been satisfied, a comprehensive view must be taken of the applicable procedures (see *Denisova and Moiseyeva*, cited above, § 59; *Jokela v. Finland*, no. 28856/95, § 45, ECHR 2002-IV; and *AGOSI*, cited above, § 55).“

⁹³ Vidi odredbu čl. 17. st. 1. ZKP-a.

imovinske koristi, smatramo da u tom dijelu treba ostati kod zakonskih rješenja iz Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi te neovisno o tome je li u trenutku smrti okrivljenika kazneni postupak već započeo ili ne, postupiti sukladno odredbi članka 2. stavak 2. ZPOIK-a.

Pri tome treba istaknuti kako je upravo na državnom odvjetniku, oštećeniku kao tužitelju i privatnom tužitelju sva inicijativa za pokretanje ovog postupka, uz uvjet da je imovinska korist pribavljena kaznenim djelom veća od 5.000,00 kn. O pokretanju postupka odlučuje rješenjem sudac pojedinac suda koji bi bio nadležan za suđenje u kaznenom postupku (čl. 2. st. 3. ZPOIK-a). Sud će u obrazloženju rješenja posebno izložiti zbog kojih se razloga protiv okrivljenika ne može voditi kazneni postupak (čl. 2. st. 4. ZPOIK-a). Nažalost, zasada u praksi hrvatskih sudova nije bilo postupaka vođenih temeljem navedenih odredaba pa ne možemo odrediti probleme koji bi se kod nas mogli pojaviti u primjeni ovih odredaba. U svakom slučaju, mišljenja smo da bi državni odvjetnik trebao inicirati pokretanje ovog postupka kad su za to ostvareni zakonski uvjeti.

7. RESTORATIVNA SVRHA ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI I PITANJA KOJA SE MORAJU RAZRIJEŠITI

Prošireno oduzimanje imovinske koristi zasigurno je jedna od ključnih mjera za suzbijanje političko-gospodarskog kriminala, čiji su počinitelji motivirani ponajprije stjecanjem imovinske koristi, koju inače svojim zakonitim radom ne bi mogli ostvariti. Pri tome se u većini slučajeva radi o iznimno visokoj imovinskoj koristi, koja ne ostaje, barem na van, u rukama počinitelja, nego se prenosi na članove obitelji, treće osobe, najčešće samo u tu svrhu osnovana društva koja ne ostvaruju nikakva poslovanja, kao i na račune otvorene u bankama zemalja koje ne dijele podatke s drugim zemljama ili su tome nesklone.

Stoga je radi onemogućavanja počinitelja da sakrije ostvarenu korist nužno poboljšati pravni okvir registracije društava kako bi sud već prilikom upisa u sudski registar mogao s većom sigurnošću utvrditi pravog vlasnika društva, a ne upisanog. Jasno je da je to vrlo težak zadatak, ako ne i Sizifov posao, možda osuđen na propast od samog početka. Pozdravljamo barem omogućavanje uvida u to u koliko je još društava upisani vlasnik društva još vlasnik (ili bio vlasnik). Izlišno je reći koliko je tu nužna međunarodna povezanost registara. Osim toga, potrebna je i jača kontrola iznošenja novca izvan granica Republike Hrvatske, u čemu ključnu ulogu trebaju imati banke, kako bi pravilnim nadzorom pravodobno reagirale i zaustavile transfer na inozemne račune dok se ne utvrdi zakonito podrijetlo sumnjivog novca. Rijetki su slučajevi u kojima strana tijela, putem međunarodne pravne pomoći, dostave tražene podatke o imovini okrivljenika u realnom vremenu, zbog čega se u konačnici ne može

pravovremeno osigurati oduzimanje nezakonite imovinske koristi ni utvrditi nerazmjer između imovine počinitelja i njegovih zakonitih primanja. Praćenje tijeka novca u većini je slučajeva nužno ne samo radi lociranja sredstava ostvarenih kaznenim djelom nego i radi identificiranja svih sudionika počinjenja kaznenog djela, kao i pomagača te samog načina na koji počinitelji političko-gospodarskih djela funkcioniraju.

Da samo propisane kazne nisu dovoljne za suzbijanje korupcije u Republici Hrvatskoj, pokazuje i posljednje izvješće GRECO-a usvojeno u ožujku 2015., u kojem se navodi kako hrvatski građani korupciju i dalje smatraju jednim od glavnih problema. Iako su uvedene mjere koje bi trebale spriječiti situacije koje bi osobe na položajima dovele u sukob interesa, one nisu dovoljne da preventivno djeluju na buduće počinitelje ovih kaznenih djela, posebice u odnosu na službene osobe u lokalnim samoupravama. Stoga smatramo kako bi trebalo razmotriti i unošenje odredaba kojima bi se počiniteljima takvih djela zabranilo daljnje obavljanje dužnosti, što bi možda zajedno s oduzimanjem imovinske koristi imalo represivno i preventivno djelovanje.

Prije nego što ponovno izdvojimo već glavne zaključke članka, moramo navesti i sljedeći problem. Naime, kako bi se osiguralo oduzimanje imovinske koristi, a temeljem izmjena Zakona o kaznenom postupku⁹⁴ i Zakona o USKOK-u⁹⁵ iz prosinca 2013., osnovan je u USKOK-u u svibnju 2014. Odjel za istraživanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom, čija je glavna zadaća utvrđivanje imovinske koristi i njezine vrijednosti te pronalaženje, osiguranje i oduzimanje iste. Međutim, samo osnivanje Odjela nije dovoljno za ispunjenje njegove svrhe, što proizlazi i iz Izvješća Državnog odvjetništva za 2014. godinu,⁹⁶ nego je potrebno za njegov rad osigurati i sve materijalne uvjete rada, kao i kadrove potrebne za rad u njemu.

Prema tome, a i slijedeći same preporuke Direktive 2014/42/EU (art. 10 para 3): „*Member States shall consider taking measures allowing confiscated property to be used for public interest or social purposes*“, te shvaćajući ekonomsku situaciju u kojoj se nalazi Republika Hrvatska, dodjeljivanje dijela oduzete imovinske koristi upravo radu Državnog odvjetništva i USKOK-u moglo bi barem djelomično osigurati uvjete za njegov rad. Trenutačno se oduzeti novac uplaćuje u proračun, a imovina se prenosi na Državni ured za uprav-

⁹⁴ Čl. 93. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku od 4. prosinca 2013., NN broj 145/13.

⁹⁵ Čl. 6. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta od 4. prosinca 2013., NN broj 148/13.

⁹⁶ Vidjeti Izvješće, str 92. Također su za potrebe novoosnovanog Odjela za istraživanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom predviđena i tri mjesta financijskih istražitelja. Međutim, s obzirom na nedostatak prostora, kao i zbog niskih koeficijenata predviđenih za navedena radna mjesta, ne može se očekivati da bi interes za rad iskazale stručne osobe koje bi zadovoljavale potrebe Ureda, tako da su ova radna mjesta ostala nepopunjena.

ljanje državnom imovinom. Autorice smatraju da je nužno urediti raspodjelu oduzete imovine, pri čemu smatraju da kao uzor valja služiti talijanski model, u kojem se predlaže (vidjeti *SAPUCCA* projekt) i već primjenjuje model cilj-nog ulaganja imovine u državne institucije koje se bore protiv organiziranog kriminala, ulaganje u rekonstruiranje državnih struktura s ciljem bolje suradnje i djelovanja na području suzbijanja organiziranog kriminala te ulaganje u programe koji će educirati građane o njihovim ulogama i mogućnostima u vezi s borbom protiv organiziranog kriminala. Nekretnine se dodjeljuju i nevladinim organizacijama, nekretnine se pretvaraju u vinograde koje proizvode vino s etiketom „oslobođeni od mafije“, vile se pretvaraju u škole i visokoobrazovne ustanove itd.⁹⁷

Autoricama je jasno da odredba „*shall consider to take*“ nema isto značenje kao prijedlog te odredbe Direktive prije nego što je izmijenjena u Parlamentu EU-u, koji je glasio: „*each Member State shall provide for the possibility of confiscated property being used for social purposes*“,⁹⁸ ali mora se naglasiti kako „*shall consider to take*“ također ima određeni pravni učinak, a to je minimalno ozbiljno razmatranje uvođenja te odredbe. Kako *Arcifa* naglašava, od Direktive se očekuje i pozitivni učinak za učinkovitost provedbe njezinih odredaba jer „*the art. 11 of the new Directive contains an effective discipline on the monitoring of the volume and value of the freezing and confiscation orders requested and executed, with a view to transmitting data to the Commission. Needless to say, the cooperation between Members States' police, judicial and financial authorities will be essential ... Now it is up to Member States to adapt their national legislation to the new EU directive which - pursuant to a prudent approach - will certainly help Member States to establish a more effective regime of confiscation to fight against organized crime.*“⁹⁹

U svakom slučaju, prema Dokumentu *Corrigendum* od 29. travnja 2014., države članice moraju se uskladiti s Direktivom do 4. listopada 2016. godine.

⁹⁷ Vidjeti Argiro Natale, Baldascino Mauro et al., Policy paper: Organized Crime and the Fight Against Crime in the Western Balkans: a Comparison with the Italian Models and Practices: General overview and perspectives for the future, Sapucca: Sharing Alternative Practices for the Utilization of Confiscated Criminal Assets, financiran od strane Europske komisije, EU projekt: Security and Safeguarding Liberties – Prevention of and fight against crime“ (ISEC 2007-2013, DG Home Affairs). Vidjeti također o talijanskom modelu građansko-pravnog oduzimanja imovinske koristi u: Zorić, T., Oduzimanje imovine kao temelj borbe protiv organiziranog kriminala, *Pravda u tranziciji*, br. 9, str 1-6, str. 2.

⁹⁸ G. Arcifa, The New EU Directive on Confiscation: A Good (even if still prudent) starting point for the post-Lisbon EU Strategy on tracking and confiscating illicit money, *Universita di Catania*, Online Working Paper 2014/64.

⁹⁹ *Ibid.*

8. ZAKLJUČAK

Dovoljno je pogledati procjene stvarno oduzete imovine u odnosu na onu koja je nastala kaznenim djelom da se dođe do zaključka kako je nužno učinkovito urediti institut (proširenog) oduzimanja imovinske: „*According to UN estimates the total amount of criminal proceeds generated in 2009 was around \$2.1 trillion of which only the 1% has been recovered*“¹⁰⁰. *In a globalized financial world, money laundering is an essential element of facilitating corruption, organized crime, and terrorism, and affects competition with law abiding economy. Since the '90s, in order to hit organized crime, tracking and recovering illicit money has become a political priority at international level (and in particular) the international acquis has grown steadily.*“

Naposlijetku, potrebno je provesti jedno sistematsko i svrsishodno usklađivanje zakonskih odredaba, kako materijalnih tako i procesnih, vezano za oduzimanje imovinske koristi kako bi se osigurala njihova ujednačena primjena u praksi i izbjeglo donošenje arbitrarnih odluka te pridonijelo daljnjem unapređenju pravne sigurnosti i učinkovitijem suzbijanju korupcije i organiziranog te političko-gospodarskog kriminaliteta. U ovom smo članku iznijele neke od mogućih obrazloženih prijedloga, od kojih izdvajamo sljedeće:

Sužavanje nadležnosti USKOK-a na koruptivna djela kojima je počinjena znatna imovinska šteta, odnosno pribavljena znatna imovinska korist,¹⁰¹ osim ako je djelo počinio rukovodeći državni službenik;

1. Razmatranje definicije pojma službene, odnosno odgovorne osobe u pravnoj osobi kako bi one pridonijele učinkovitijem procesuiranju političko-gospodarskog kriminaliteta, pogotovo ako one dovode do poteškoća u utvrđivanju je li npr. premijer države službena osoba;¹⁰²

¹⁰⁰ For an overview of the income and profits of organized crime see the UNDOC Research Report, Estimating illicit financial flows resulting from drug trafficking and other transnational organized crimes, October 2011: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Illicit_financial_flows_2011_web.pdf.

¹⁰¹ Pri čemu se znatnom smatra korist, odnosno šteta, koja prelazi 60.000,00 kn sukladno pravnom shvaćanju Kaznenog odjela VSRH br. Su-IVk-4/2012-57 od 27. prosinca 2012. Iznos se utvrđuje tijekom istrage.

¹⁰² Vidjeti Ustavnu odluku broj: U-III-4149/2014, posebice Para 321.: U članku 89. stavku 3. KZ/97 državni dužnosnici koji mogu imati svojstvo „službene osobe“ taksativno su nabrojani. Nedvojbeno je da se u članku 89. stavku 3. KZ/97 izrijeком ne navodi predsjednik Vlade kao „službena osoba“. Ne navode se izrijeком ni članovi Vlade (a ni Predsjednik Republike Hrvatske). Ukratko, državni dužnosnici u izvršnoj vlasti, za razliku od onih u predstavničkim tijelima te sudaca i nositelja drugih pravosudnih dužnosti, nisu posebno istaknuti kao „službene osobe“ u članku 89. stavku 3. KZ/97. Iznimka su „državni dužnosnici i službenici koji obavljaju službene poslove ... u uredu i stručnoj službi Vlade Republike Hrvatske“, što upućuje, primjerice, na predstojnika i zamjenika predstojnika Ureda predsjednika Vlade, glavnog tajnika i zamjenika glavnog tajnika Vlade ili pak na glasnogovornika Vlade.

2. Uzimajući u obzir da koruptivnim, a i drugim kaznenim djelima koja nisu u nadležnosti USKOK-a, poput prijevare u gospodarskom poslovanju iz čl. 245. KZ-a i zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju iz čl. 246. KZ-a,¹⁰³ počinitelji nerijetko sebi ili drugima pribavljaju znatnu nepripadnu imovinsku korist, a slijedeći odredbe same Direktive 2014/42/EU, koja u članku 5. stavak 2.a određuje da pojam „kazneno djelo“ uključuje i aktivnu i pasivnu korupciju u privatnom sektoru, kako je navedeno u članku 2. Okvirne odluke 2003/568/PUP,¹⁰⁴ predložimo proširenje primjene proširenog oduzimanja i na druga teška kaznena djela predviđena navedenom Direktivom, odnosno na slučajeve kada su počinitelji odgovorne osobe.
3. *De lege ferenda*, u kaznenom postupku trebalo bi odrediti da se odredbe čl. 2. st. 2. ZPOIK-a¹⁰⁵ trebaju primjenjivati i kada je u pitanju prošireno

Para 324.: Ustavni sud primjećuje da je Vrhovni sud u svojoj dosadašnjoj praksi isticao potrebu tumačenja članka 89. stavka 3. KZ/97 jer “pojmovi ‘službena osoba’ i ‘odgovorna osoba’ (definirani u čl. 89. st. 3. i 7. KZ-a) obuhvaćaju širok i ne posve transparentan krug osoba” (presuda broj: I Kž 202/10-8 od 9. ožujka 2011.). Zbog toga je u nizu presuda, služeći se tehnikom “od slučaja do slučaja”, Vrhovni sud tumačio pojmove “službene osobe”, odnosno “odgovorne osobe”, u konkretnim okolnostima pojedinih slučajeva, a u presudama je za svoja utvrđenja navodio i obrazlagao razloge.

Para 328.: S obzirom na krug osoba određen u članku 89. stavku 3. KZ/97, Ustavni sud - imajući u vidu da je riječ o kaznenopravnom području - ne vidi da bi bila samorazumljiva, a ponajmanje ustavnopravno opravdana, ovlast tijela kaznenog progona i sudova automatski podvoditi pod članak 89. stavak 3. KZ/97 državne dužnosnike koji u njemu nisu navedeni, a da se o tome u sudskoj presudi ne navede nijedna riječ.

Para 329.: Koliko god se na prvi pogled činilo pretjeranim zahtijevati od sudova da kod optuženika, kad im se sudi u svojstvu predsjednika Vlade, utvrđuju svojstvo “službene ili odgovorne osobe”, to je jedini način da se izbjegnu prigovori o arbitrarnosti postupanja tijela kaznenog pravosuđa prilikom kaznenog progona tih osoba i suđenja tim osobama za *delicta propria*. Treba ponoviti da je svojstvo “službene ili odgovorne osobe” konstitutivno obilježje bića kaznenog djela primanja mita iz članka 347. KZ/97.

Para 330.: Štoviše, ustavna kategorija političke odgovornosti predsjednika Vlade, uređena člankom 112. Ustava, dodatno osnažuje potrebu sudskog razjašnjenja svojstva “službene osobe”, odnosno počinitelja *delicta propria* u smislu članka 89. stavka 3. KZ/97 kad je riječ o predsjedniku Vlade.

¹⁰³ Tako prema izvješću Državnog odvjetništva Republike Hrvatske za 2014. godinu proizlazi da se 60 % svih prijava za kaznena djela protiv gospodarstva odnosi upravo na ova dva kaznena djela.

¹⁰⁴ Vidjeti Okvirnu odluku 2003/568/PUP od 22. srpnja 2003. o borbi protiv korupcije u privatnom sektoru, OJ, 31. 7. 2003, L-192/54.

¹⁰⁵ Ako se za kazneno djelo ne može voditi kazneni postupak zbog toga što je otkriven umro ili jer postoje druge okolnosti koje isključuju kazneni progon, sud će, na prijedlog državnog odvjetnika, oštećenika kao tužitelja i privatnog tužitelja, postupiti prema čl. 6 ZPOIK-a, ako se može vjerovati da je imovinska korist ostvarena kaznenim djelom u odnosu na koju se postupa najmanje 5.000 kuna.

oduzimanje imovinske koristi (no smatramo kako, a radi ostvarenja načela iz čl. 5. KZ-a, u slučaju pravomoćno presuđene stvari vođenje ovog posebnog postupka može predstavljati povredu načela *ne bis in idem*).

4. Taksativno navođenje uvjeta pod kojima se može provesti prošireno oduzimanje imovinske koristi u slučaju odsutnosti osuđujuće kaznene presude.
5. Razmatranje uvođenja građanskog modela oduzimanja imovinske koristi te procjena njegove potencijalne učinkovitosti.
6. Smatramo nužnim učinkovito urediti oduzimanje i „virtualnih valuta“, npr. *bitcoina*.¹⁰⁶
7. Ciljno ulaganje oduzete imovine u državne institucije i nevladine organizacije koje se bore protiv organiziranog kriminaliteta.

Zbog toga je nužno provesti i istraživanje koliko je imovine moglo biti oduzeto u postupcima koji su vođeni i koji su razlozi zašto određena imovina nije oduzeta.

Summary

POLITICAL ECONOMIC CRIME AND EXTENDED CONFISCATION OF PECUNIARY GAIN: QUO VADIS CROATIA?

Organised crime, economic crime and corruption are identified among the most important threats to the national security of the Republic of Croatia. The basic provisions of the Croatian Criminal Code include the principle that no one may retain the proceeds of illegal activities. The extended confiscation of proceeds of crime has also found its place among the provisions of Croatian legislation. This institute has particular value for combating organised crime and corruption. The authors have researched its application in practice and have discovered crushing findings that are also analysed in this article. Therefore, the aim of this article is to propose what should be done to ensure the efficient application of extended confiscation in order to strengthen the combat against organised crime, economic crime and corruption in Croatia. In the authors' opinion, it is essential to broaden the scientific and professional debate on why the application of this institute is, at present, not even remotely satisfactory in the Republic of Croatia.

¹⁰⁶ Problematizirano i na Annual Forum on Combating Corruption in the EU 2015, Freezing, Confiscation and handing over the proceeds of crime, ERA, Trier, 27.-28. 4. 2015., na kojem je bila polaznica i jedna od autorica ovog članka (SRV). Vidjeti detaljnije izvješće u: M. Gutschy, Godišnji seminar o borbi protiv korupcije u Europskoj uniji 2015. – zamrzavanje, oduzimanje i povrat imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, *Zagrebačka pravna revija*, br. 4 (1) 2015; 97-102.